

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Viby bogen 2001

ÅRSSKRIFT FOR
VIBY LOKALHISTORISKE
FORENING

Vibybogen 2001

udgivet af
Viby lokalhistoriske
Forening

Eget forlag, Viby J. 2001

Vibybogen 2001
årsskrift fra Viby lokalhistoriske Forening
12. årgang

Redaktion:
Tove Glud Rasmussen
Harry Bjørnbak

Redaktionens adresse:
Viby Bibliotek, Skanderborgvej 170,
8260 Viby J.

Produktion:
HB Grafisk
Hasseltoften 62, 8361 Hasselager
Tlf. 86 28 13 21

Oplag: 850

Udgivet med tilskud af Tipsmidlerne
gennem Dansk Lokalhistorisk Forening.

ISSN: 0905-801X

Løssalgspris: 60 kr.

Artiklerne kan frit kopieres med angivelse af kilde.

Fotos:
Hvor intet andet er angivet, er billederne i
privat eje.

Forside:
De unges dyrskue 1941.

NÅR MAN LÆSER denne 12. udgave af Viby lokalhistoriske Forenings årsskrift, der for 2. gang er benævnt Vibybogen, skulle man ikke tro, at der fandtes et Viby før år 1900. Ganske vist er årstallet 1842 nævnt i overskriften på en af artiklerne, men når man læser artiklen - der er uddrag af en avisartikel i anledning af sognerådenes 100 års jubilæum i 1942 - ser man, at det er udviklingen i 1900-tallet, der er omtalt.

Dette er ikke så mærkeligt, når man tænker på, at der omkring år 1900 kun boede ca. 1.000 mennesker i Viby, hvor der nu bor ca. 20.000, og at det kun er få af Vibys mange huse, der kan dateres tilbage til 1800-tallet. Det er en kolossal udvikling, der har været, og denne udvikling er da også grundlaget for artiklerne om kvarteret Rosenvang, der fylder 100 år i år, og om Viby Sygekasse, der var pioner i den tekniske udvikling. Også artiklen om Ravnsbjergkirken, der fylder 25 år i år, har udviklingen som baggrund, idet det netop var den kraftige befolkningsudvikling, der var årsag til oprettelsen af det tredje sogn i Viby og opførelsen af kirken.

Erindringer er der flere af. En af dem er erindringer fra et langt liv med bopæl forskellige steder i Viby og er blevet til på baggrund af et interview, og en anden er fra den tid, hvor man havde havehuse i Viby. Den sidste erindring, der både bygger på et interview og avisartikler, er omtale af en ubehagelig begivenhed en vinterdag i 1967. En begivenhed var det også for mange børn i 1940'erne, når der blev holdt børnedyrskue, og avisomtalen af det første dyrskue er medtaget for at fortælle om denne oplevelse.

INDHOLDS- FORTEGNELSE:

<i>Børge Hede:</i> Viby Sygekasse.....	7
<i>Tove Glud Rasmussen:</i> Rosenvang 100 år.....	15
<i>Avisartikel fra 1941:</i> Børnedyrskue i Viby	24
<i>Tove Glud Rasmussen:</i> <i>Det var ikke sne</i>	26
<i>Jens Erik Holm-Petersen:</i> "Bitten" - et havehus i Rosenvang	29
<i>Avisartikel fra 1942:</i> Viby Sogn fra 1842-1942.....	36
<i>Bente Klercke Rasmussen:</i> En kirke bliver til	40
<i>Interview:</i> Bagerens Inge	44
Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening...	52
Beretning fra Viby lokalhistoriske Samling	54
Indholdsfortegnelse over tidligere årsskrifter.	55

Børge Hede

Viby Sygekasse

Om Viby Sygekasse kunne der skrives en meget lang og detaljeret beretning. Sygekassens historie er imidlertid udmærket beskrevet fra stiftelsen i 1871 til 1941 i Viby Sogns Historie af August F. Schmidt, udgivet i 1942. Denne beretning må derfor, dels af hensyn til Vibybogens rammer, dels af hensyn til den kreds af læsere, der i dag ca. 30 år efter de danske sygekassers nedlæggelse har en erindring eller interesse for Sygekassen, begrænses til udviklingen i store træk siden 1953.

”Hvad er en sygekasse”. Dette spørgsmål vil mange sikkert stille, for det er nu 28 år siden, Sygekassen Viby ophørte.

En sygekasse var en sammenslutning af personer med det formål at sikre hjælp i sygdomstilfælde, og hvor midlerne tilvejebragtes dels ved kontingenter, dels ved statstilskud.

De største arbejdsområder for personalet var kontingentindbetalingen og forvaltningen af sygehjælpen, dels i forhold til medlemmerne, dels i forhold til ”leverandørerne” (læger, apoteker osv.).

Kontingentindbetalingen foregik i 1954 ved, at medlemmerne kom på sygekassekontoret på Kongevej (mellem Viby Brugsforening og Hotel Viby) eller, hvis man boede længere

væk, ved besøg af en opkræver, Alfred Hager eller Regnar Svenstrup Holm. Sidstnævnte ordning var mange glade for, da de fleste kvinder dengang var hjemmegående.

For betalingen blev der kvitteret med små mærker, som blev indklæbet på et kort, der var indlagt i sygekassebogen.

Mærkerne blev afstemplet, og medlemsnummer, betalingsmåned og beløb skrevet op på en dagsliste, som hver uge blev afleveret på kontoret sammen med penge og mærkebeholdning. Fra dagslisterne skulle betalingsforholdet overføres til en meget stor og u håndterlig medlemsprotokol ved hjælp af et håndstempel med dato.

Det siger sig selv, at hele denne metode var meget arbejdskrævende og langsommelig. Det kunne f.eks. på lønningsdage give anledning til lange køer i det lille ekspeditionslokale. Da de to medarbejdere, Anna Hartvig Jensen og Inger Tørnstrøm samtidig skulle klare telefonekspeditionerne over én linie, var der rigeligt at se til.

Inde bagved sad forretningsfører Børge Hede med sine opgaver. Det var først og fremmest regnskabsføring baseret på indføring af de daglige ind- og udgiftsbilag i protokol med

faste kolonner. Dette skulle så danne grundlag for måneds- og kvartalsoversigter til bestyrelsen, således at man var løbende orienteret om Sygekassens økonomiske stilling.

Bestyrelsesmøder blev holdt én gang om måneden, men dertil kom i marts måned regnskabsaflæggelsen over for repræsentantskabet, som bestod af 25 personer valgt af medlemmerne.

Tid og sted for regnskabsaflæggelsen og valg til repræsentantskabet blev iflg. vedtægterne offentliggjort i byens aviser. Vi måtte dog hvert år konstatere, at der ikke var indkommet forslag til flere kandidater end der skulle vælges.

Repræsentantskabet var altså selvsupplerende, og det blev ved senere diskussioner om sygekassernes nedlæggelse taget som udtryk for, at medlemmerne ikke interesserede sig for, hvad kassen kunne tilbyde sine medlemmer. Måske var forklaringen den, at man i

1950/60'erne i virkeligheden var ganske godt tilfreds med ydelsesniveauet.

Medlemmerne havde i deres sygekassebog foruden kvitteringskortet et lille hæfte, "Vedtægter for Sygekassen", hvor man paragraf for paragraf kunne læse om alle de ydelser, man var berettiget til - dog var der en enkel paragraf, der gav bestyrelsen ret til efter skriftlig ansøgning at bevilge en supplerende ydelse.

Både af kontorpersonalet og forretningsføreren var der løbende kontrol af indkomne regninger. F.eks. var det nødvendigt med kontrol af nogle medlemmers langvarige og på samme nat gentagne brug af natlæger, hvor man gennem en samtidig kontrol af recepter fra apoteket, kunne konstatere, at der var ordineret medicin, navnlig smertestillende som Ketogan, i så store doser, at der var grundlag for henvendelse til pågældende læger.

I 50'erne og fortsat i 60'erne skete der en betydelig forøgelse af presset på personalet i de alt for små kontorlokaler. Nye opgaver kom til, bl.a. Viby Hjemmesygeplejeforening, husmoderafløsning (der omfattede en styrke på 25 kvinder, som hjalp i tilfælde af husmoderens sygdom), og endelig i 1957 administrationen af den store dagpengeordning.

Denne dagpengeordning med udbetaling af sygeløn kom i stand efter en overenskomst mellem LO og Dansk arbejdsgiverforening.

Samtidig var der efter besættelsen kommet gang i byggeriet, så det gav tilgang af nye medlemmer - med tilsvarende forbrug af ydelser.

Forretningsfører Børge Hede på sit kontor ca. 1955. Børge Hede blev cand. oec. i 1952 og afløste Jens Juul som forretningsfører i 1953.

FOTO I PRIVATEJE.

I krogen op til Hotel Viby havde Sygekassen til huse fra 1936-56. Billedet er fra ca. 1960.

FOTO: VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING.

De meget trange pladsforhold i lokalerne ved siden af Viby Brugsforening var dog den afgørende hindring for at gå ind i virkelige fremtidssikre rationaliseringer.

Men så skete noget for alle parter meget glædeligt: Sygekassen fik tilbudt et lejemål på førstesalen i det nye folkebibliotek, i fløjen over mod El-værket. Med tanke for de organisatoriske, omkostningsmæssige og rationelle gevinster slog bestyrelsen omgående til.

Det ømme punkt var som nævnt kontingentregistreringen, men løsningen viste sig i form af en kasseregistreringsmaskinen "National".

Det nye system blev taget i brug i april 1956. Selvfølgelig var der i starten nogle indkøringsvanskeligheder, både for personale og medlemmer, men de blev overvundet. Sygekassen fik så en periode, hvor arbejdsmæng-

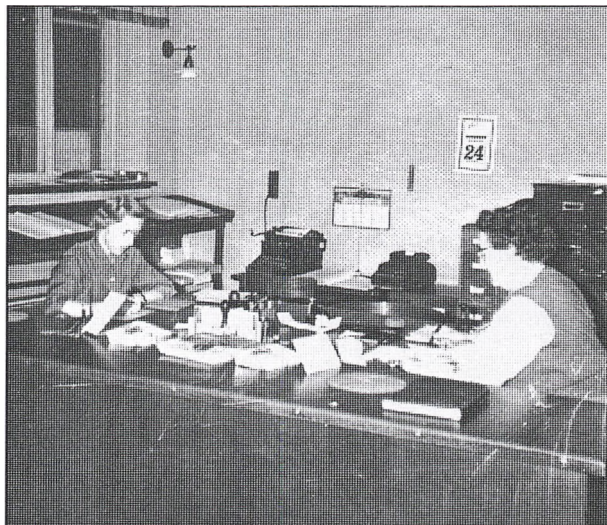
Alt dette gav selvfølgelig anledning til overvejelser om, om der ved ny kontorteknik kunne opnås lettelser i nogle arbejds gange.

Datidens teknik var hulkort, og efter et studiebesøg hos en pioner på området, Odense Sygekasse, gik bestyrelsen ca. 1955 ind for et tilsvarende IBM-system til vor sygekasse, og på et 80 kolonnens hulkort blev medlemmernes data indlæst.

Selve kontingentregistreringen kørte dog stadig på det gamle afprøvede, men besværlige mærkesystem.

Ekspeditionslokalet i Viby Sygekasse, Kongevej 18 ca. 1955. Inger Tørnstrøm (t.v.) og Anna Hartvig Jensen.

FOTO I PRIVATEJE.

den ganske vist voksede, men ikke føltes så tyngende som tidligere.

Det var også en gevinst, at medarbejderne, bortset fra kassereren, kunne rotere indbyrdes, selvom funktionerne var forskellige.

Men allerede i 1960 skete igen noget betydningsfuldt: Fra 10. juni gennemførtes den nye sygeforsikringslov, hvorefter alle kunne optages i de bestående sygekasser, men således, at medlemmerne deltes i to klasser, A og B, efter en indtægtsgrænse, der blev fastlagt årligt. Indtil da kunne man kun være medlem af en sygekasse op til en vis indtægtsgrænse. Blev

denne overskredet, blev man overført til en fortsættelsessygekasse.

Aarhus Amts Middelstands Sygekasse eller Fortsættelsessygekassen, drog den konsekvens at nedlægge sig selv og overføre medlemmerne til deres lokale sygekasse. Viby Sygekasse fik derved en tilvækst på op mod 3000 medlemmer, eller ca. 33 pct. af det hidtidige medlemstal.

Dert betød en stor forøgelse af arbejdet på flere måder: Den årlige indtægtsgrænsekontrol medførte, at der var en ret kraftig vandring mellem grupperne A og B, hvilket medførte yderligere arbejde med registrering og medlemsbeviser.

Endvidere byggede B-medlemsskabet på, at Sygekassens ydelse bestod i refussioner af de udgifter, som man selv havde afholdt. Medlemmet kunne så henvende sig i Sygekassen for kontant udbetaling eller indsende sine regninger til refusion og betaling pr. giro.

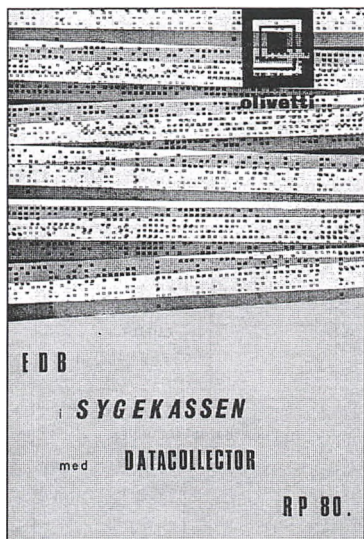
Vi klarede merarbejdet uden forøgelse af den faste medarbejderstab, men det blev nødvendigt oftere at søge ekstrahjælp udefra. Her fik Sygekassen en virkelig god og fleksibel hjælp gennem flere år af fru Elly Jonathansen, der var uddannet i Sygekassen Sct. Clemens i Århus og fru Lis Ahrenkiel, der havde en lang og god kontorserfaring.

Selv om belastningen for ansatte og medlemmer syntes stabiliseret, var der et område i indbetalingsfunktionen, der udgjorde en voksende flaskehals, nemlig indbetalingsstamkortet, der skulle findes frem af den tætpakkede

Inger Tørnstrøm ved Nationalmaskinen med samtidig afstempning af stamkort og medlemsbog 1956.

FOTO I PRIVATEJE.

Forsiden af instruktions-bogen (manualen) til Olivettis Datacollector RP 80. Viby Sygekasse var en af pionererne med denne teknik.

kontokortkasse og efter brugen i "Nationalkvitteringsmaskinen" skulle sættes på plads igen, hvad der var meget tidskrævende.

Omkring 1963-64 begyndte Sygekassen der for at se sig om på markedet efter en ny teknik, der kunne opfylde vore ønsker. Efter grundige undersøgelser fandt vi frem til en Olivetti Datacollector RP80.

Da Sygekassens medlemshulkortstamme var vedligeholdt siden starten i 1955, var det let at gå i gang med det nye kvitteringssystem med EDB-muligheder - og da postvæsenet samtidig havde indført et giroindbetalingssystem, populært kaldt "Hulrikker", kunne vi også med fordel koble os på det.

Medlemmerne havde nu valgmuligheder til at finde den betalingsform, der passede dem bedst, og Sygekassens ansatte fik dermed fra ca. 1966 mere styr på deres arbejdsforhold, selv om den store befolkningstilvækst i kommunen fortsatte.

Samtidig med den lokale tekniske fornyelse

Præsentation af Viby Sygekasses nye lokaler på Kongevej (nu Viby Bibliotek) april 1956.

FOTO I PRIVATEJE.

forgik der på landsplan under ledelse af Sygekassernes Landsorganisation en forøgelse af de bestående ydelser og indførelse af nye.

Det er allerede nævnt, at sygekasserne i 1960 påtog sig den krævende administration af den "store dagpengeordning". Senere kom ungdomstandplejen, hvor der ved at følge indkaldelser til eftersyn hos tandlægen blev højere betaling fra Sygekassen og altså mindre egenbetaling.

En anden populær ny ydelse var "det gule feriekort", hvor de danske sygekasser havde indgået overenskomst med SOS-International, således at alle A og B medlemmer samt deres børn under 16 år var sikret en omfattende hjælp i sygdomstilfælde under ferie og studierejser under to måneders varighed.

Det fortjener også omtale, at de danske

Sygekasser og den almindelige danske Lægeforening ved et vellykket samarbejde startede bladet "Helse", der udkom hvert kvartal og gratis kunne afhentes på sygekassen, hos læge, tandlæge eller apotek. Bladet blev hurtigt populært og revet væk alle steder, hvor det var fremlagt.

Den udvikling i ydelser og teknik, der skete i mange af de større sygekasser op gennem 60'erne var et resultat af stigende velstand, der satte medlemmerne i stand til at betale større kontingent for bedre ydelser, og at mange sygekassers folkevalgte (i bestyrelse og repræsentantskab) sammen med ansatte var indstillet på at yde medlemmerne en bedre service, bl.a. gennem nemmere kontingentbetaling.

Alt tegnede til, at der var indledt en udvik-

Viby Sygekasses bestyrelse i de nye lokaler 1956.

Rundt om bordet:

Bertha Frederiksen, telefonmontør Knud Madsen, fabriksarbejder Jens Møller Nielsen, vejformand Arnold Borchmann, (formand for bestyrelsen), fabriksarbejder Henry Lauritzen, fabriksarbejder Peder Frandsen, forretningsfører Børge Hede og sognerådsformand Gunnar Clausen.

FOTO I PRIVATEJE.

ling, der kunne styrke sygekassernes plads som en medlemsstyret organisation i det danske sikringssystem.

Men sidst i 60'erne indledtes efter forudgående forhandlinger to store kommissionsarbejder, nemlig vedrørende kommunesammenlægning og omdannelse af sygekassesystemet.

Arbejdet vedrørende kommunesammenlægning førte til dannelse af Århus Storkommune med den konsekvens, at Viby Sygekasse blev nedlagt, idet der i en kommune kun måtte være én sygekasse. Flere funktioner blev overført til Sygekassen i Århus i Østergade, og kontingentsystemet måtte tilpasses Århus's system - for os et tilbageskridt.

Et par af vore ansatte blev overflyttet til tje-

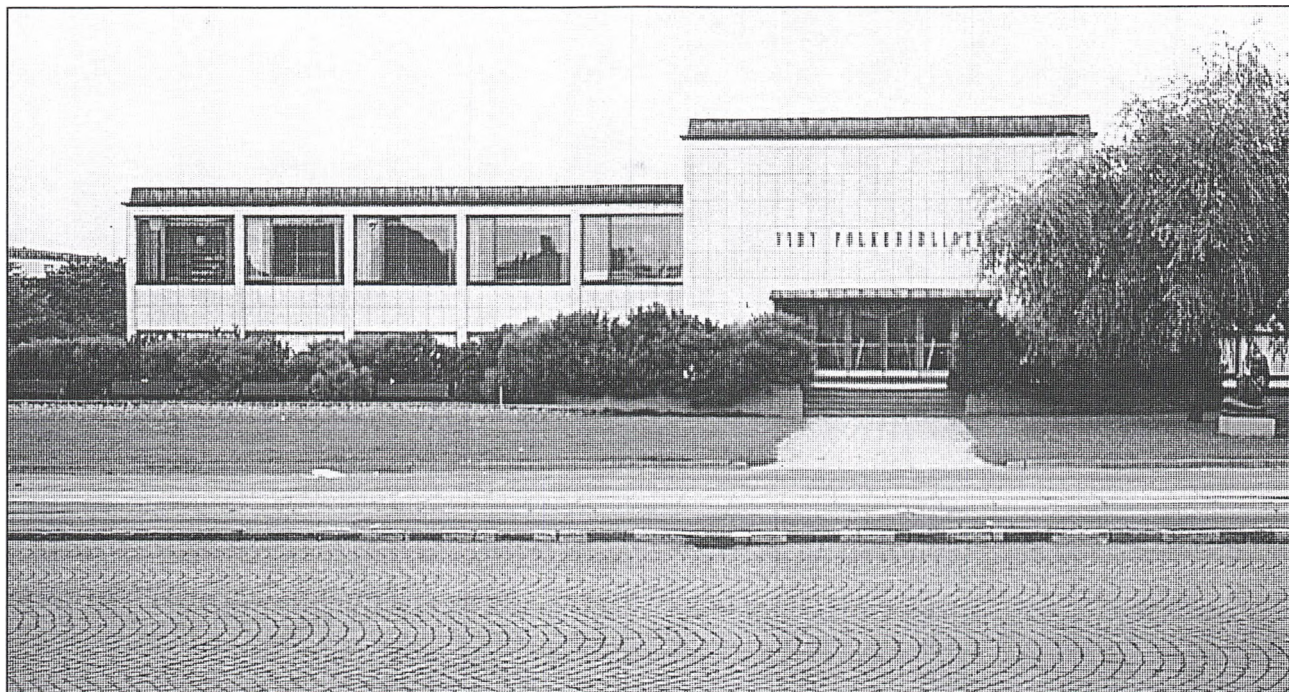
neste i Århus, og endelig måtte vi flytte fra de dejlige lokaler i bibliotekets bygninger til lokaler tidligere benyttet af Aarhus Privatbank på den anden side af Kongevej.

Denne tilstand varede til 1. april 1973, da sygekassernes virksomhed ophørte for at blive overtaget af den offentlige sygesikring.

Uden at komme nærmere ind på en beskrivelse af det nye system skal det nævnes, at de amtskommunale sygesikringsudvalg tilrettelægger den lokale administration, der varetages af kommunernes social- og sundhedsforvaltning.

På førstesalen i fløjen til venstre havde Sygekassen lokaler fra 1956 til 1970.

FOTO: VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING.

Til både amts- og kommunalforvaltningerne overførtes det sygekassepersonale, der ønskede det med bevarelse af løn- og pensionsrettigheder og fra skæringstidspunktet mulighed for opnåelse af ansættelse på tjenestemandsvilkår.

Denne afslutning på sygekassernes 100-årige virksomhed, der sikrede personalet løn- og pensionsvilkår for fremtiden, blev naturligvis hilst med tilfredshed.

Hvordan det nye system så i de forløbne 30 år har virket, tilkommer ikke undertegnede som tidligere sygekassefunktionær at give en udtømmende vurdering af, men det skal dog

lige bemærkes, at der er ydelser, der er forringede i forhold til tidligere, f.eks. både voksen-tandplejen og ungdomstandplejen. Også afstanden mellem den administrative top og brugeren synes større end tidligere.

Vi må håbe, at de politisk ansvarlige er opmærksomme på de nævnte forhold - og prøve at ændre dem til det bedre ■

Kongevej 32 og 36 med Sygekassens Viby afd. fotograferet i oktober 1970.

FOTO: VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING.

Tove Glud Rasmussen

Rosenvang 100 år

Auktionen

Den 30. oktober 1901 blev ikke mindre end 99 parceller sat til salg på auktion. Det var gård-ejer Leth Espensen, Vibygård, der havde foretaget en udstykning af sin jord, og nu forsøgte at sælge grundene på denne usædvanlige måde.

Vi ved ikke, hvad der har fået Leth Espensen til at gribe til denne salgsform. Måske var det fordi, han har syntes, at det var gået for langsomt med at sælge grundene i den første udstykning (nuværende Rosenvænget), som

var på 102 parceller. Måske han har ment, at auktionsformen ville give bedre priser??

Oprindeligt gik salget af den første udstykning noget trægt, men i år 1900 kom der gang i det med en prisstigning til følge. Mens grundene op til 1899 for de flestes vedkommende blev solgt til 24 øre pr. kvadratalen, så lå de fleste af priserne på 45 og 50 øre pr. kv. alen i år 1900, ja, enkelte endda på 60 øre pr. kv. alen, og der var kun nogle få tilbage ved udgangen af det år.

Det gode salg har sikkert givet Leth Espensen blod på tanden, og i 1901 foretoges udstykningen af ovennævnte 99 parceller - nuværende Niels Bohrs Vej og sydsiden af H.C. Ørstedes Vej. Grundene i den nye udstykning var større end i den første udstykning, men alle lige store og hver på 2000 kv. alen (788 kv.m.), hvor den første udstyknings 102 parceller hver var på 1725 kv. alen (680 kv.m.).

Auktionen blev afholdt den 30. oktober 1901 kl. 10 formiddag ved Vibygård, hvilket blev annonceret i de tre lokale aviser den 16. oktober med reminder den 23. oktober. I erkendelse af, at området lå et godt stykke uden for byen, blev det annonceret, at der en halv time før auktionen holdt en vogn til "Befordring af

Stor Auktion

over

Havelodder ved Vibygård.

Efter Aftale med Auktionsretten afholdes den **30. Oktober d. A., Kl. 10 Form.**, ved Vibygård Auktion over 99 udmerket beliggende Parceller, der særlig er egnet til Havelodder eller til **Villa-bebyggelse**. Henrivende Udsigt, frugtbar Jord, let Adgang til Parcellerne. Salget sker i Henhold til Konditioner, der ligge til Eftersyn og udleveres hos Sagfører Vald. Christensen, Østergade 5, tilligemed Kortplan over Ejendommen. Paa Auktionsdagen Kl. 9 $\frac{1}{2}$ holder der Vogn ved Frederiksport til **Befordring af Lysthaveude til Mødestedet Vibygård.**

Aarhus, den 16. Oktober 1901.

Valdemar Christensen,

Sagfører.

Lysthavende" ved Frederiksport (ved Ridehuset på Frederiks Alle), og i reminderen blev der gjort opmærksom på, at transporten var gratis.

En sådan salgsform var en begivenhed, som alle tre aviser havde omtale af.

Den 28. oktober skriver Aarhus Amtstidende således følgende:

"Auktion over Havelodder

Førstkommende onsdag afholdes den averterede auktion over havelodder på Vibygårds Mark. Auktionen omfatter i alt 99 lodder à ca. 2000 kv. alen. Lodderne ligger overordentligt smukt og frit, og hvad afstanden fra Århus angår, er der netop så langt, at de fremtidige beboere i kvarteret i hvert tilfælde gennem en længere årrække kan leve uforstyrret af byens larm. På den anden side ligger byggegrundene ikke længere ude, end at folk, der har deres virksomhed i byen, med lethed kan komme til og fra deres hjem.

Der er ingen tvivl om, at hvis ellers vejret bliver nogenlunde på onsdag, vil der møde en mængde købere - så meget mere som vilkårene for salg af jordlodderne synes særdeles rimelige".

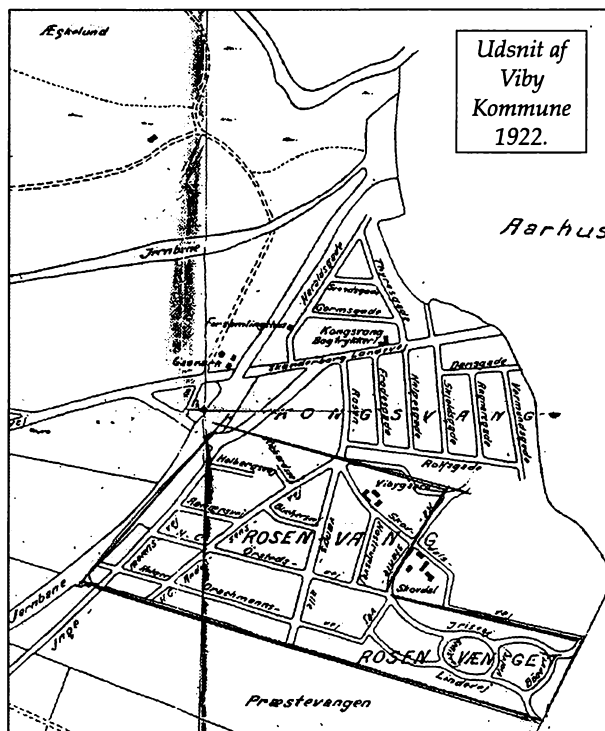
Dagen efter skriver Demokraten:

"Havelodder fra Vibygård

Den udstykning af havelodder, gårdejer Leth Espensen, Viby for nogle år siden foretog ude ved "Friheden", er forløbet så godt, at han mener at kunne foretage en lignende udstykning med fordel, og som bekendtgjort stiller han i morgen 99 havelodder til bortsalg ved offentlig auktion. Disse lodder har hver en størrelse

af et par tusinde kv. alen og er beliggende syd og sydvest for Vibygård, lidt udenfor [må være indenfor] det sted, hvor Skanderborg Landevej skærer jernbanen.

Vi råder liebhavere til at studere planerne og tage lodderne i øjesyn før auktionen begynder, samt i øvrigt drøfte situationen for at kunne optræde nogenlunde i takt med hensyn til buddene. Det er altid fordelagtigt ved auktioner. Lodderne afdrages i 10 år, og der skal i alt betales 140 kr. ved udstykningen. Vel kan det påregnes, at byen vil udvikle sig ikke mindst mod syd, men de nævnte jordlodder vil foreløbig kun få værdi som havelodder eller undtagelsesvis til villaer. Der må forøv-

rigt kun bygges til en enkelt familie, og ikke drives noget erhverv ud over, hvad Århus sundhedsvedtægt for distrikt A tillader."

Århus Stiftstidende havde ingen foromtale, men begynder sin omtale af auktionen således:

"Til trods for den manglende musik gennem gaderne havde grosserer i havelodder Leth Espensen dog fået over 200 mennesker samlet sammen ude på den mark, han nu havde fået ansat på kortet i små pyntelige havelodder."

Alle tre aviser giver således en beskrivelse, så at man får et ganske godt indtryk af opfattelsen af grundene som liggende et godt stykke uden for byen og mest til brug som haver.

Alle tre aviser har også artikler om selve auktionen, hvor det hedder, at der blev solgt ca. 30 havelodder til priser fra 23-41 øre pr. stk. Det syntes Leth Espensen var for lidt, så han standsede auktionen efter ca. 1 time, men efter at have sundet sig lidt lod han auktionen genoptage. Priserne var dog stadig nedadgående helt ned til 13 øre pr. kv. alen, men alle blev solgt. Leth Espensen havde nu 14 dage til at acceptere salget, og den 2. november oplyses det, at han havde godkendt alle salg på 24 øre og opefter, hvorefter 54 lodder kunne betragtes som solgt.

En bevaret købekontrakt viser, at et par af de grunde, hvis priser lå under de 24 øre og dermed ikke blev accepteret, blev solgt til anden side den 6. november 1901 for netop de 24 øre pr. kv. alen, og den 10. november viser en annonce i Århus Stiftstidende, at Leth Espensen indtil udgangen af november måned-

ville sælge grundene for 25 øre pr. kv. alen og i øvrigt på auktionsvilkårene.

Auktionsdokumenterne bekræfter stort set avisernes prisoplysninger og viser også, at de solgte grunde var de grunde, der lå nærmest den gamle udstykning og dermed Århus.

Da grundene blev udmatrikuleret i 1902, nøjedes Leth Espensen ikke med at lade de 99 grunde matrikulere, men medtog 24 grunde af den jord, der ligger nærmest banen. Sidstnævnte grunde blev dog først solgt i 1916 samtidig med resten af grundene på nord-siden af H.C. Ørsteds Vej.

Haveklubben Skovly

Den 31. august 1902 blev det "vedtaget at oprette en forening for at tilvejebringe ordnede vejforhold og i øvrigt varetage grundejernes interesser".

Sådan begynder "Haveklubben Skovly"s forhandlingsbog. Da skoven lå ved den ældste udstykning, fortæller navnet, at foreningen i hvert tilfælde måtte omfatte grundejerne i denne udstykning, men ser man på bestyrelsens navne, er de alle fra den nye udstykning.

Man kan derfor forestille sig, at det var grundejerne i den nye udstykning, der havde taget initiativet, men at grundejerne i den ældste - uvist af hvilken grund - ikke bakkede foreningen op.

Den 30. september 1904 var der åstedsmøde. Mødet drejede sig om at fordele udgifter til at lade vejen fra landevejen til sidste tværvej - dvs. nuværende Rosenvangsallé til Niels Bohrs Vej - istandsætte med slagger og andet billigt vejmateriale. Udgifterne skulle fordeles over så langt et tidsrum, at der højst ville blive

pålagt lodsejerne et årligt bidrag på 5 kr. pr. lod. Der er 28 underskrifter heriblandt Leth Espensen, men ingen fra den ældste udstykning, man må derfor formode, at grundejerne i den ældste udstykning normalt ikke har benyttet denne vej. Vejen blev åbenbart istandsat for dårligt, for allerede den 17. april 1906 blev der igen begæret åstedsmøde, denne gang dog kun på strækningen fra Leth Espensens gård til sidste tværvej (nuværende Niels Bohrs Vej).

I 1908 var der igen vejspørgsmål på programmet. Den 26. marts afholdtes der et godt besøgt lodsejermøde på Hotel Kronprinsen, der lå ved banegården i Århus. Formanden for "Skovly" fremlagde bestyrelsens forslag om at købe jord til vejudvidelse fra 8 til 16 alen (ca. 5

meter til ca. 10 meter) på stykket fra landevejen til Vibygårds mark (dvs. den nederste del af Rosenvangsallé) og istandsættelse af både det vejstykke og vejen til Skovdal (dvs. Skovdalsvej fra Rosenvangsallé til Kastanievej).

Den 27. april 1908 blev der holdt åstedsmøde. Der mødte 45 deltagere, og der opnåedes enighed om jordkøb af gårdejerne Eskildsen og Jacobsen for 2.000 kr. og 3.692 kr. til istandsættelse. Beløbene fordeltes således.

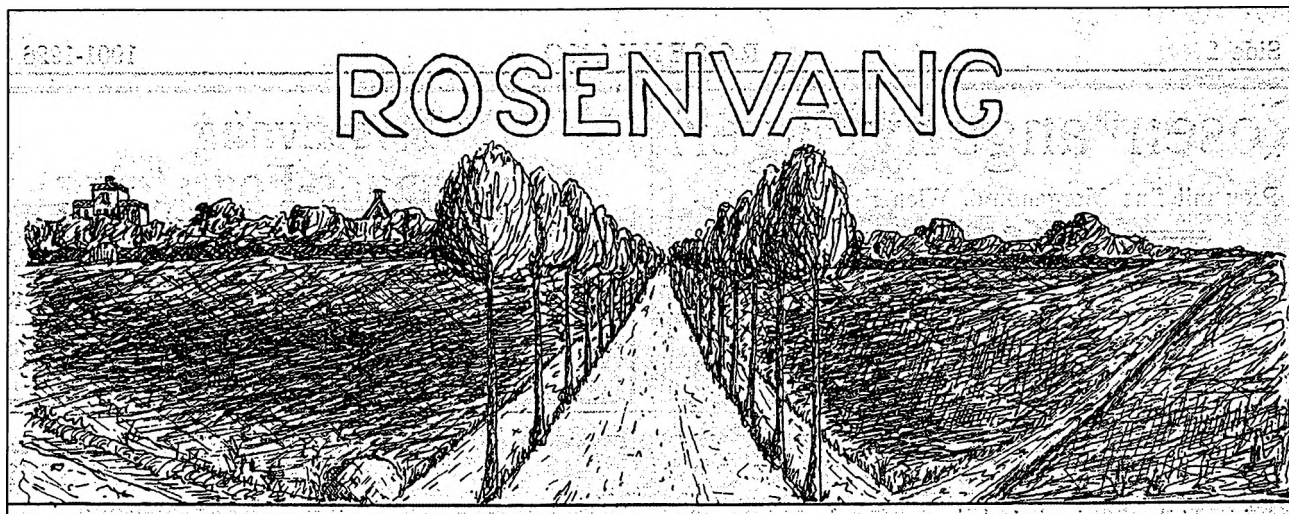
Skovdal	1.205 kr.
Vibygaard	1.485 kr.
J. Eskildsen og M. Jacobsen	638 kr.
Gl. haver	1.188 kr.
Ny haver	1.176 kr.
	<u>5.692 kr.</u>

En anden form for vejspørgsmål havde været

*Kolonihaven Niels Bohrsvej 20, Rosenvang.
Billedskærermester Sophus Louis Nielsen med familie fotografet i 1904.*

FOTO:
VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING.

"Hoved" på jubilæumsskriftet fra 1926. Rosenvangsallé med vejtræer og (nuværende) Edisonsvej til højre.

oppe på en generalforsamling under punktet "Gangstien" i "Skovly" den 4. juni 1905. Det var blevet kedelsmed H. Nielsens datter forbudt at benytte den gamle sti over præstegårdens mark, når hun skulle i skole i Viby. Den gamle sti var den vej, bønderne i Terp tidligere havde benyttet, når de skulle til Marselisborg (hvor nu Marselisborg Gymnasium ligger) og svarer til nuværende Edisonsvejs forlængelse mod syd. Formanden havde skrevet til Pastor Wulff herom, men havde ikke modtaget noget svar, selv om der var vedlagt svarporto!

Der blev ikke på generalforsamlingen vedtaget noget om en henvendelse til sognerådet, men nu tog beboerne sagen i egen hånd. R. Nielsen, Sønder Alle 3, 2 sal skrev til sognerådet på beboernes vegne, men sognerådets svar blev efter vedtagelse på et sognerådsmøde den 24. juni 1905, at der foreløbig ikke kunne an-

lægges en skolesti for børnene i Skovly-kvarteret. Mon ikke det var psykologisk forkert, at lade en århusianer skrive brevet?

Hvis kedelsmedens datter var lovlydig, synes resultatet altså at have været, at hun, der boede Niels Bohrs Vej 26, måtte en tur ned ad Edisonsvej til landevejen for at komme i skole. En ordentlig omvej.

Om kedelsmedens datter har gået den lange vej, melder historien ikke noget om. Hun har vel næppe gjort som Knud Juul (født 1913) har fortalt. Som dreng steg han sommetider på en "slæber" og kørte med toget op til broen ved Kirkevej (bygget i 1913) for at gå i skole derfra. Kedelsmedens datter har kunnet nøjes med at tage med til Sanovej, hvor leddet var.

"Skovly" bliver til Rosenvang

Hvornår Rosenvængets Grundejerforening i den ældste udstykning blev stiftet, vides ikke,

men da Rosenvængets Grundejerforening i følge Skovly's forhandlingsbog var ret aktiv i månederne marts - maj 1910, er det nok ikke forkert at formode, at den er stiftet på det tidspunkt.

En af grundene til, at der var kontakt mellem de to grundejerforeninger her i foråret 1910, var, at bestyrelsen for Skovly ønskede et nyt fælles navn for de to kvarterer, men det ønskede bestyrelsen for Rosenvængets Grundejerforening ifølge forhandlingsprotokollen ikke, "da Rosenvænget skulle være og var et bedre kvarter end den nyere udstykning og skulle fremdeles vedblive at bevare sit særpræg som bedre villaby". Disse påstande blev naturligvis kraftigt imødegået af bestyrelsen for Skovly, der fandt, "at Skovly var ligeså pænt et kvarter som det andet, og at der absolut ikke fandtes nogen væsens forskel endsige gradsforskel".

Det ses, at Rosenvængets bestyrelse ikke var meget for et fællesnavn for de to kvarterer, men forhandlingerne fortsatte sandsynligvis, idet det på et bestyrelsesmøde den 2. oktober 1910 fremgår, at resultatet af forhandlingerne meddeltes. Herefter konstateredes det, at Skovly var ene om at afholde udgifterne i forbindelse med navneforandringen.

Det fremgår ikke på det tidspunkt, hvad man havde tænkt sig, at navnet skulle være. Det fremgår først af et referat et år senere, den 17.10.1911, hvor det meddeltes, at navneforandringen var godkendt af autoriteterne, og navnet Rosenvang - som har første led "Rosen" fra Rosenvænget og andet led "vang" fra Kongsvang - var hermed en kendsgerning. Årsagen til navneforandringen var i øvrigt, at

der var forvekslingsproblemer med Skovby ved Galten.

På et bestyrelsesmøde den 14. maj 1911 i grundejerforeningen, som vel allerede nu kaldte sig "Rosenvang", besluttede man at forelægge generalforsamlingen et forslag til gadenavne og efterfølgende at andrage sognerådet om anbringelse af gadeskilte. De foreslåede navne var: sydlige tværvæg Holger Drachmansvej (nu Niels Bohrs Vej), nordre tværvæg (som nu) H.C. Ørstedesvej, vestlige tværvæg Ingemannsvej (nu Chr. X's Vej), hovedvejen (som nu) Rosenvangs Alle og nye hovedvej H.C. Andersensvej (nu Edisonsvej). Bortset fra Rosenvangsallé og H.C. Ørstedesvej fik alle vejene digternavne, og man får en fornemmelse af, at navnet H.C. Ørstedesvej er en misforståelse. At det så er endt med, at digternavnene senere blev udskiftet med fysikernavne, er en anden sag.

Moderne bekvemmeligheder

Der begyndte nu også at komme moderne bekvemmeligheder. Der blev installeret gas og el i 1912 eller 1913. Mens der ikke ses at være diskussion om gasrørenes placering - de er vel blot blevet gravet ned i vejen - så var der en forespørgsel fra elværket til grundejerforeningerne om elpælernes placering. Elværket ønskede disse placeret i haverne, men Rosenvang og Rosenvængets grundejerforeninger, som på det tidspunkt havde en del samarbejde, mente sig ikke berettiget til at give tilladelse hertil, og vedtog at pælene skulle sættes langs vejene i fortovet så nær hækkene som muligt.

Samme dag som spørgsmålet om elpælernes placering blev afgjort, vedtog man at opsætte

et skilt ved landevejen med påskriften "Til Rosenvang og Rosenvænget" og man vedtog at få spørgsmålet om bilkørsel på begge kvarterers veje afgjort ved at forespørge herredskontoret om, hvorvidt bilkørsel var tilladt og af hvem. Det kunne herredsfogden ikke umiddelbart svare på. Han ønskede i marts 1913 yderligere oplysninger. Stiftsamtet blev åbenbart også indblandet, idet der i Grundejerforeningen Rosenvangs forhandlingsbog den 24. juni 1913 er indført følgende tilladelse fra sognerådet:

"Efter modtagen skrivelse fra stiftsamtet af 17. juni d.a. angående motor og automobilkørsel i kvartererne Rosenvang og Rosenvænget som i følge lov af 29. april 1913 § 20 tilstilles sognerådet til afgørelse.

Sognerådet har i mødet den 18. juni vedtaget at give den ønskede tilladelse"

Grundejernes bestyrelser vedtog samme dag, at der ved landevejen skulle opsættes et skilt med påskriften:

"Langsom bilkørsel tilladt".

Advarslen om langsom bilkørsel synes til dels at have været overflødig. Jens Juul - senere sognerådsformand i Viby - flyttede ind i sit nybyggede hus på H.C. Ørsteds Vej den 19. april 1914. Han fortæller i sine erindringer, at han havde lejet en af de få taxaer, der fandtes i Århus på det tidspunkt, til at køre sin kone og småbørnene derud, men midt på H.C. Ørsteds Vej stoppede chaufføren og nægtede at køre helt hen til huset, da han var bange for i den hullede vej ikke at kunne slippe derfra igen. Vejen, der kun var en jordvej med lidt grus på, samt med lidt slagger på de såkaldte fortove, havde året før været opgravet først til gasled-

ninger og derefter til kloakledning. Entreprenøren havde ikke været særlig omhyggelig med at fylde til efter opgravningen, så der var nogle slemme huller, som i forårstiden var fulde af vand.

Et andet sted i erindringerne fortæller Jens Juul, at i de første 34 år, hvor han ejede huset, var der altid et eller andet, der skulle afdrages til kommunen for kloak, vej, vand og rensningsanlæg.

Afrunding

I 1926 havde Rosenvang eksisteret i 25 år og det blev fejret med en jubilæumsfest i Friheden for parcelejerne den 31. oktober, og desuden blev der udgivet et reklamefinansieret jubilæumsskrift.

Skriftet indeholder bl.a. en "Revy", som ses på næste side. ■

LITTERATUR:

Artikler om Rosenvang i tidligere årbøger:

- 1991: Jens Juul: 50 år som beboer i Rosenvang
- 1991: Knud Juul: Erindringer fra min drengetid i Rosenvang
- 1993: Tove Glud Rasmussen: Historien om et billede (Kastanievej 3)
- 1997: Samme: Edisonsvej - en gammel villavej
- 1998: Samme: Byvandring i Rosenvang og Kongsvang i 1927

Endvidere omtale i flere afsnit i bogen:

Tove Glud Rasmussen og Steen S. Nørgaard: Bag Den Røde Låge, 1996.

Ryg Flag —
Hver Dag —
en „Flag“-Dag.

Kolonial-Bazaren

— Vine og Spirituosa —
Cigarer og Tobakker :
H. C. Ørstedsv. 3,
Telf. Kongsvang 165,
Rosenvang.

Installering
at
Centralvarmeanlæg,
W. C. og Badeanlæg,
Pumpeanlæg, Vand & Gas
Tilbud og Projektering gratis
paa Forlangende.

Aut. Vand- & Gasmester
A. Thomsen,
Viadukten. Telf. 174.

Mælkehandler
A. Petersen,
Viby Nord. Telf. Viby 141.
Nymalket Morgenmælk.
forenede

ROSENVANG
S. Mathiasen, Landevejen 24-26
Tlf. Kongsvang 7.
Stort Udvalg af Cykler, Symaskiner, Gummi, Lysekroner, Bord-
lamper, elektriske Strygejern samt alle elektriske Artikler.
Alle gangbare Reservedele føres paa Lager. Reparationer udføres
samvittighedsfuldt og med Garanti.
Aut. Ford- og Fordson-Reparations-Værksted.

Revy.

- 1901: Første Udstykning fandt Sted.
1902: Haveklubben blev stiftet, den „Skovly“ hed.
1903: Sammenpløjning af Vejene, hvad mon det er?
1904: Den første Villa sig rejste med Tag og Spær.
1905: Mortensens Lysthus ham forlod.
1906: Aastedsmøde man endnu ej forstod.
1907: Rosenvangsallé kom nu pø om pø.
1908: Bestyrelsen maa betale og fik i Tilgift Klø.
1909: Aaret forlodes baade Vand og Kloak.
1910: Nu drøftedes baade Vand og Kloak.
1911: „Skovly“ for „Rosenvang maatte gi' Plads.
1912: Nu tænder Mutter første Gang Gas.
1913: Lys over Landet og en enkelt Telefon.
1914: Fik vi paa Vejene Skik og Facon.
1915: Nu en Tromle som Aktiv vi tæller.
1916: Der opstod nu Hundrede nye Parceller.
1917: Haverne iik nu af Kalk en Mængde.
1918: Kommunen tog Ingemannsvej i hele sin Længde.
1919: Bestyrelsen gav Præmie for veldreven Jord.
1920: Vandværk er stadig det „smægtende“ Ord.
1921: Buelamper fik vi i Gaden.
1922: Nu kan vi køre i Bil til Staden.
1923: Alleens Træer fik „Garconne Frisyre“.
1924: Haveparcellerne efterhaanden blev dyre.
1925: Drøftes Ophævelse af Servitutten.
1926: Med Udsigt til en Skole vi endelig slutter.

Min Have, Ingemanns-
vej 9, 2513
□ Al, 6 Aar gl. Frugttræer og
Hæk er til Salg eller Bytte med
en Ejendom i Viby.
Henv. **Kæmner Larsen,**
Viby. Telf. 24.

1 Hold unge Høns,
R. I. R., med Hønsesus, til Salg.
Pantefoged **Børge Christensen,**
Rosenvangsalle 321.

Aage Herløv.

Overinspektør.
Tlf. 51 Rosenvang. Tlf. 51.

„Hafnia“ og „Danske
Phønix“.

Henry Nielsen.

Kolonial-
artikler.

Aage Herløv Kolonialforretning, Rosenvang.

Telf. 33. Telf. 33.

anbefaler sig med alt i
Kolonial - Urtekram og
Isenkram.

Alle Sorter Hønseskorn,
Strandskaller, Trækul og
Hønsfoderet „Kraft“.

— Varerne bringes overalt. —

Maskin- skrivning

og
Duplikering
af enhver Art udføres
smukt og billigt.

A. Gravesen,
Rosenvangsallé 31.

Murermester
Martin Pedersen
Ørstedsv. 22 - Telf. 34
- **Rosenvang** -
udfører alt

Murerarbejde,
Reparationer,
Kalkning af Villaer m. m.
Overslag og Tilbud gives
paa Villacr.

H. Wagner Johansen

Tømrermester,
Hostrupsvej 10,
Telefon: Kongsvang 1
(Træffes bedst mellem 6-7
Overslag og Tilbud g
paa Villacr.

Billige Byggegrund
Salg i Viby.

Publikums
næksomt

BYGGESTIL...

Huset på H.C. Ørsteds Vej 31, Rosenvang, er et godt eksempel på, hvordan et hus kan skifte udseende i løbet af ca. 65 år. (Huset har tilhørt Jens Juul og senere Folmer Juul).

1929

1970

1979

1993

Aarhus Stiftstidende, 25. august 1941:

Børmedyrskue i Viby

VIBY HOLDT I GAAR for første Gang det "Ungdommens Dyrskue", som man vil gøre til en aarlig Begivenhed. Skuet blev en Sukces, som opfordrer til Gentagelse.

Det er svært at sige, hvem der morede sig bedst paa den lune og solbeskinnede Udstillingsplads ved Hotel Viby - Dyrene eller Børnene. Der var 80 Numre i Kataloget, fra Heste til en Ræv, Duer og Kattékillinge. Ræven vilde bide. Den sad i sit Bur og saa sur ud. Mor-sommere havde Kattékillingerne det. De var anbragt i Bure ovenpaa Bure med Hundehvalpe, men ingen af Parterne var tilsyneladende generet af Naboskabet. Og der blev kælet lige meget for Dyrene. I samme række Bure var anbragt Gæslinger og Ællinger, hvoraf et Kuld havde blaa Sløjfer om Halsen.

GEDEN VILDE STANGE

Opsigt vakte en stor, hvid Ged med store Horn. Den var lænket til en Pæl, og Tilskuerne holdt sig paa ærbødig Afstand. Kom en ufor-sigtig indenfor Gedens Rækkevidde, tog den Tilløb saa langt Lænken tillod, og stangede af alle Kræfter. Mere end een fik den til at ømme sig i Dagens Løb.

Mere fredelig var den store, hvide Hund af ubestemmelig race, som trak en hjemmelavet lille Vogn. Taalmodigt hoppede den ind mellem Vognstængerne, lod sig spænde for Vognen og styre af sin Herre, en lille Dreng, der sad i Vognen med Tømmerne.

Mens denne Hund gjorde Tjeneste som Hest, stod Skuets virkelige Heste og lod sig forkæle. Der var en Travhest, en rød Islænder og en brun Russer. Hundene blev stopfodret med Kødben. Høns og Duer havde ekstra Ration af Foder og var saa velplejede, at man næsten glemte, at de er midt i Fældningstiden og faktisk noget forpjuskede.

PRÆMIER TIL DE FLESTE

Blandt den brogede Samling Dyr gik de syv Dommere rundt med lange Lister, Rosetter i Knaphullet og alvorstunge Miner. Dommerne var Drengene, alle kendt med Dyr, og kvalificerede til Arbejdet. I Nødsfald kunne de appellere til en af de tre Overdommere, tre Gaardejere, men det blev ikke nødvendigt. Som gamle sagkyndige bedømte de Dyrene og gav dem Karakterer.

Der var saa mange præmier, at meget faa Udstillere blev skuffet. Virksomheder og Pri-

vate i Viby havde skænket de mange nyttige Ting, som blev fordelt til Eljerne af de smukkeste Dyr.

Faderen til Ideen med de Unges Dyrskue i Viby er Slagtermester C.A. Nielsen, Viby, som sammen med Pantefoged B. Christensen, Broderihandler Kaj Nielsen, Fabrikant Tage Sec her og Værkmester B. Sejersen, har udført et stort Arbejde for at skabe Interesse om Ideen. Det store Antal tilskuere i Gaar viste, at det var lykkedes.

Som Skuets smukkeste Dyr udpegedes i en Publikumskonkurrence en Guldfasan, tilhø-

rende Mejerist Jensens Børn, og som Skuets morsomste Dyr et Gedekid tilhørende Karsten Jacobsen.

Dyrskuets Leder, Slagtermester C. A. Nielsen, foretog Præmieuddelingen, og Viceskoleinspektør Carlsen, Viby Skole, talte og opfordrede Børnene til at være gode mod Dyrene. Mere end 1000 besøgte Skuet. ■

Billedet herunder er fra et senere dyrskue, nemlig i 1944. Dette holdtes på Stadion (Grundtoivsgvej). Forrest fra venstre Ejnar Grønning, Jørgen Jensen, Poul Birkefeldt, Palle Lauritzen og Henning Eriksen. Ved bommen står Svend Birkefeldt, Henning Søndergaard Nielsen og Bent Kærslund Andersen.

FOTO: VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING.

Det var ikke sne

Det var den 3. januar 1967. Overbetjent Frode Kristiansen havde ved 22.30-tiden slukket for fjernsynet og var ved at gøre klar til at gå i seng. Som altid ville han vippe persiennen op, og idet han så ud, sagde han til sin kone, Inge Kristiansen, at der løb noget derude. "Det er nok en kat" kommenterede Inge Kristiansen, men det var det ikke. Som politimand ville Frode Kristiansen naturligvis undersøge sagen, og det viste sig nu, at den hvide masse, som godt kunne ligne sne, i virkeligheden var - margarine.

Som nabo til Margarinefabrikken på FDB med kun jernbanen imellem var Frode Kristiansen straks klar over, at den var rivegal. Han forsøgte at komme i kontakt med Viby Politi og med FDB, men det viste sig at være lettere sagt end gjort. Mere end en time gik der, inden politi og FDB var adviseret, og FDB kunne gå i gang med at få stoppet den 80 grader varme margarineolie, som straks størknede i frostvejret. I mellemtiden skulle en taxa køre forbi, og det var ikke mere end lige til, at den kunne komme igennem,

Det blev ikke til nattesøvn den nat for familien Kristiansen på Bernstorffsvej 51 og næppe heller for naboen i nr. 53.

Familien Kristiansen var heldig: kældervinduerne holdt, selv om margarinen stod en meter op ad husvæg og vinduer. Værre var det for beboerne i nr. 53. Her blev kælderen fuld af den klæbrige masse, der en overgang stod 30 cm over gulvet.

Der var fuld aktivitet natten igennem. Århus Stiftstidende fortæller, at Falck-Zonen i første omgang sendte en katastrofevogn og fem mand. Vognen kørte fast i den margarinelignende substans på vejen, og flere mand samt pumpemateriel blev rekvireret. FDB-fabrikkerne stillede otte mand samt fire-fem lastvogne til rådighed.

Da morgenen kom, øjnede journalister fra nær og fjern, at her var der en god historie. De og fjernsynet troppede op, og billedet af Frode Kristiansen i færd med at skovle margarine dukkede op i flere af landets aviser.

Hvad var der sket?

Ifølge artiklen i Århus Stiftstidende var der flere grunde til, at det gik så galt. Direktør, civilingeniør Thorkild T. Bie, FDB-fabrikkerne fortalte, at uheldet skete, fordi en motorpumpe gik i stykker, mens man var ved at pumpe varm blandingsolie ind i raffinaderiet. Da

pumpen gik i stykker, blev olien ledet igennem en reserveledning, men man havde glemmt, at der var foretaget noget arbejde på den, og at bundventilen derfor ikke var lukket. Oliens fortsatte derefter ned i kloakken under baneledningen. Da den størknede, blev kloakken stoppet, og olie og vand strømmede ud over fire haver på Bernstorffsvej, hvoraf nr. 51 og 53 var de værst ramte.

Udbedringen

De ramte familier blev straks lovet, at de ville blive holdt skadesløs, og det blev de. De ansvarlige på FDB var meget kedede af det og lovede, at alt skulle blive erstattet. Alligevel sørgede fru Kristiansen for at undgå at få mest muligt af den klæbrige masse indendørs. Familien fik besked på at skulle gå gennem kælderen for ikke at få noget ind på tæpperne, og det gik lige til en dag der kom besøg fra FDB. "De skal gå gennem kælderen" sagde fru Kristiansen, men det ville de besøgende ikke, da familien ville få alt erstattet. Det lykkedes dog at redde tæpperne.

Udendørs var Jydsk Kloakservice i fuld gang, men det gik langsomt. Kloakledningen var helt tilstoppet, selv om kloakrørets diameter var over 80 centimeter. Maskiner kunne ikke bruges, så rensningen skulle foregå ved håndkraft. Et fedtet arbejde. En dag var det ved at gå galt. Man havde arbejdet nede i den store samlebrønd i krydset Bernstorffsvej/Monradsvej, da der pludselig blev hul, og kogende vand strømmede gennem kloaksystemet. Til alt held holdt arbejderne pause, så der var ingen nede i kloakken, men stigen krøllede sammen. I alt gik der tre uger, inden

Jydsk Kloakservice kunne køre hjem efter fuldført arbejde. Herefter var det havernes tur. 20 centimeter jord måtte fjernes, og ny jord køres på, men også anlæg af den nye have stod FDB for.

En enkelt ting var ikke sådan at rense: Ligusterhækken. Ejerne diskuterede, hvordan man skulle få den ren, men så blev det forår. Stærerne kom, og de kunne godt lide olien. Før man havde set sig om, var ligusterhækken rensset, men der var en sidevirkning. Stærerne fik tynd mave, og det gik ud over bilerne på Bernstorffsvej. Frode Kristiansens genbo havde

moret sig over at se på stærene, men morska-
ben holdt op, da det viste sig, at billakken ikke
kunne holde til stærenes efterladenskaber.

For FDB var uheldet ikke helt billigt, om
end en ansvarsforsikring nok har betalt en del.
Den opgravede olie og jord kunne naturligvis
ikke anvendes til margarine, men kunne bru-
ges til teknisk fedt.

I begyndelsen regnede man med, at der ville
blive et tab på omkring 100.000 kr., hvilket
dog senere mentes i overkanten. 100.000 kr.
svarer til ca. 667.000 kr. i år 2000 udregnet
efter forbrugerprisindekset.

KILDER:
Flere avisartikler fra januar 1967 og interview med Inge
og Frode Kristiansen.

MARGARINE FLOOD GUMS UP A TOWN

It came in the middle of the night . . . a yellow creeping mass that slid silently along streets, over gardens and into basements.

Cars became bogged down in it and people slipped and fell. But no one knew what it was—or where it came from.

It was only when the yellow river began to harden in the cold night air that it dawned on people what it was . . . MARGARINE.

The margarine—nearly 100 tons of it—had leaked from a machine failure in the

vehicle bogged in the mass. And it took several hours to free it.

Damaged

The margarine ran on to cover streets, feet deep until the source of the leak was discovered.

In one house it was a yard deep in the cellar. The margarine had leaked from a damaged pipe at the factory, through the town's sewers, and on to the streets.

Squads of workmen with shovels and wheelbarrows tried to shift the yellow sludge, but slid hopelessly around.

A snowplough was hastily called in. And by last night most of it had been cleared—but the town's sewers are still jammed solid with the yellow mass.

*Den internationale presse
havde også kik på
begivenhederne i Viby.
Her et udklip fra den
engelske avis Daily Mirror
allerede den 5. januar 1967.*

FOTO:
VIBY LOKALHISTORISKE
SAMLING.

Jens Erik Holm-Pedersen

”Bitten” et havehus i Rosenvang

Uddrag af Jens Erik Holm-Petersens erindringer om sommerferier i sommerhuset i Rosenvang (Rosenvangs Allé 46-48, ved siden af købmand Hundsdals forretning).

Jens Erik Holm-Petersen var født i 1913, og erindringerne blev skrevet i 1971.

Det er søndag, og vi skal ud i haven

Far har været tidligt oppe, vel klokken syv eller halv otte, og har hentet morgenbrød hos Mikkelsen, måske rundstykker, måske et hårdtbagt franskbrød, og så naturligvis snitter og brunsvigere, helst med en stor klat sukker og en masse korender i det ene hjørne, som man så kan arbejde sig henimod som den afsluttende himmerigsmundfuld.

Mor er i sving med kaffen, og vi fire børns morgenvask ved det hvide vandfad i køkkenvasken afvikles hurtigt. Oppe på den lille hylde til højre står et skåret glas fra landsudstillingen 1909. Det rummer vore tandbørster. En smal blikdåse rummer tandkridt, købt i løs vægt på Mehls fabrik. For øvrigt børstede vi ikke tænder om morgenen. Først om aftenen.

Cykler var jo ikke noget, man var født med, så i nogle år gik vi ud til haven...

Et af højdepunkterne på turen var, når vi nåede frem til ”Den røde Låge”. Det var en dobbeltlåge med tag over. På et rødt bræt under taget stod ”Rosenvænget”, og det står der den dag i dag (1971). Lågen bestod af to halvdele, hvoraf den venstre vist aldrig var lukket op. Den højre holdtes lukket med en fjeder. Den åbnede mod skoven, og det var derfor en let sag for en cyklist at køre igennem fra Rosenvænget uden at stå af (hvilket naturligvis ville have krænket ens værdighed), hvorimod det fordrede en udviklet taktik at køre den modsatte vej. Men selvfølgelig overvandedes disse vanskeligheder.

Kommet gennem Den råde Låge havde vi på højre hånd villa Rosehill, som ejedes af noget familie til købmand Junge, og vi fulgte vejen lige ud. På venstre hånd var der et hegn af tykke rør med hegnstråd igennem. Engang havde en fugl, formodentlig en mejse, bygget rede nede i sådant et rør. Vi fulgte ivrigt situationen, som desværre endte med, at én eller anden vandal havde kastet sten ned i reden og dræbt ungerne.

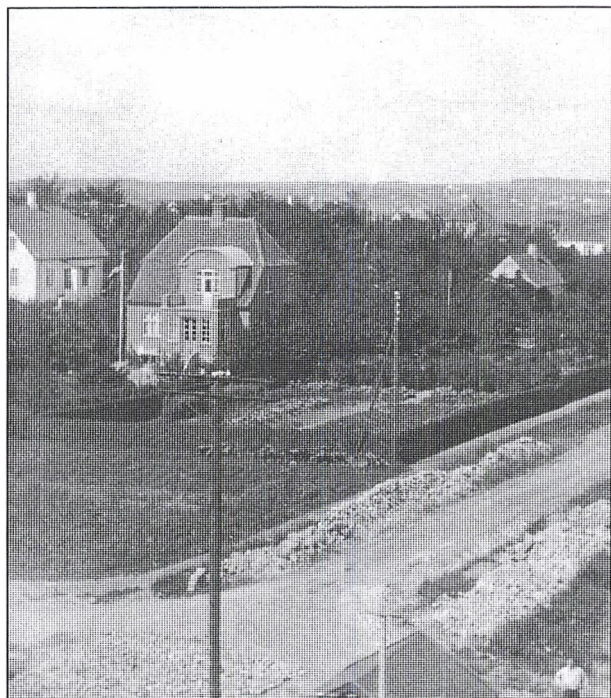
Turen fortsatte op forbi Skippers hus (Skipper var tysklærer i Fjordsgades skole) og videre op ad den gruslagte vej, en strækning, der

forekom os meget stejl - især på varme sommerdage.

På den lille plads, hvor vejene stødte sammen, stod en kastanie og omkring den en sekskantet bænk, som onkel Anton (snedkermester Anton Jensen, der boede i det nu nedrevne hus Lindevej 2?) havde lavet og opstillet helt gratis! Han flyttede den senere hen foran sin egen villa.

En mindre bakke ned og bakke op, og vi passerede mellem villa Alfa og villa Omega (de to øverste huse på Irisvej). Undertiden gik vi nu lige ud ad Ørstedsvej, hvor der på højre hånd var kolonihaver, og drejede til venstre ad Rosenvangsallé, eller vi drejede til venstre og kom derved forbi en hyldehæk på venstre

hånd. Den forsynede Poul og mig på udmærket måde med hyldebær til vore glaspusterør, som far havde givet os hver, jeg ved ikke i hvilken anledning.

Det sidste stykke vej var snart overstået. Fortovene var vist de bedst passable. Rende-
stenen var erstattet af et ca. et meter grønt bælte, så vejen var noget opkørt.

Endelig kom vi til "Bittens" snorlige og fint klippede hæk. Fortov var der da, om end det de første mange år var temmelig "vildt". I vejen var der hjulspor og sten. En overgang interesserede jeg mig for at slå flintsten i stykker derude i håb om, at et af stykkerne skulle have form som en pilespids.

Vejens elendige tilstand må ses i forbindelse med, at vi var kommet til civilisationens ende! Hvor haven holdt op, var der et ståltrådshegn og på den anden side heraf en grøft, hvor man kunne kaste gamle fløjtekedler og lignende. Hegnet var naturligvis let at passere, og jeg husker, at jeg lidt til venstre, hvor grøften vist var dybere, for første gang stiftede bekendtskab med Perikum, der havde hullede blade.

Men bag grøften var der mark så langt øjet rakte, og op over marken strakte der sig en smal sti uden at respektere kornet. Et stykke oppe var der et lavt dige med nogle buske af vilde roser, og bagved gik stien formentlig til verdens ende. Jeg husker i hvert fald ikke at have betrådt den oven for diget.

Vi var nu forsamlede foran lågen, som var grøn og rød og lavet af kasserede rør fra "Gas-se", hvilket var kælenavnet for gasværket,

*Billede taget fra Rosenvangskolens tagetage.
"Bittens" hus var til højre for det store hus.*

hvor far havde sit arbejde - eller rettere sagt: noget af sit arbejde. Lågen var indrammet af en flot portal lavet af tjørnen: to sidesøjler med en overligger, der ragede lidt ud. Flot så det ud, og overliggeren var et yndlingssted for redebyggende fugle.

Hvis det var i begyndelsen af frugthøstens tid, var der særlig spænding. Hvem kom først ind og fandt det flotteste nedfaldne røde æble - eller - knap så attråværdigt - det fineste augustæble.

Vi fortsætter nu ned langs bøgehækken. Dens klipning kunne overlades til Poul og mig, for den behøvede ikke at være så præsentabel som tjørnehækken. Langt nede, næsten på højde med naboens hus, var der en halv meter, hvor hækken kun var ca. 30 centimeter høj. Man kunne således skræve fra den ene have til den anden, og det var netop fidusen.

Naboen var de første år Ludvigsen, men i næsten hele den tid, jeg husker, var det "vejmanden" - Gustav Hansen - som havde giftet sig med en af Ludvigsens døtre. Der bestod et særdeles godt nabovenligt forhold, og mange bajere er drukket på den ene eller anden side af hækken, når de to havemænd skulle slappe lidt af.

De første år var det en temmelig mudret affære, hvis man i regnvejr skulle på toilettet, kaldet "Das". Men så fik far nogle kasserede fliser fra "Gasse", med huller i til de små kloaklåg eller hvad de nu var. Dem lagde han fra kældernedgangen, rundt langs verandaen og hen foran trapperne, hvor de blev udvidet til en lille plads, hvor skraberisten lå. Det var et stort fremskridt...

Nu er vi så kommet til grundlaget for vores

haveophold, huset "Bitten". Det er vist bygget omkring 1914, og jeg mener at vide, at det kostede to tusinde kroner at bygge. I mange år lå konditionerne, smukt håndskrevet, nede i kælderen.

Efter at have gået op ad de fem trappetrin kunne vi nu se ind i stuen, om der var nogen hjemme. Tilsvarende kunne vi indefra se, om det var onkel Anton eller tante Anna, der kom, eller hvem det nu var.

Vi kom op på verandaen. Den var omgivet af et solidt rækværk af træ, vist tegnet af far. Fra toppen af det var der vist små tre meter ned til jorden. Engang sprang jeg ud fra rækværket, udrustet med en opslået stor paraply, som mest brugtes, når vi i regnvejr skulle på "Das". Jeg havde regnet med at svæve ned, men det hele foregik lidt "brat", uden at jeg dog kom noget til.

Verandaen var stor nok til bord og stole for os alle seks, og her sad vi mange gange og spiste morgenmad. Hvis vinden var for stærk, opsattes vores hessian for at tage af, idet der var en træramme beregnet på det. Mange år senere købte far et stykke sejldug med gule og hvide striber. Fuglene indfandt sig også for at få deres morgenmad. I starten kastede vi stykker ud til dem, men dem fløj de med, så vi ikke så meget til dem. Det endte så med at de fik en hel skive franskbrød fastsat til jorden med et søm.

Døren ind til huset var malet grøn og hvid, en flot dør med fyldninger og ni små buede grønne glasruder. Mærkeligt nok er der vist aldrig gået nogen af dem i stykker. Poul fik en aften et chok, mens han stod og kiggede ud af døren, da mor pludselig kom udefra og satte

sit hoved op mod ruden. Døren var låst med en ganske almindelig lås. Det var ikke nødvendigt at huske nøglen hjemmefra, for i mange år hang den på et søm under verandaen. Jeg ville endnu kunne stikke hånden ind og i første forsøg røre ved sømmet.

Hvor stor var stuen? Vel fire en halv meter på hver led. Den var dog ikke kvadratisk, idet der mod øst var en lille karnap, hvor far fik sin eftermiddagskaffe, når det ikke var udevejr. Gulvet var ferniserede fyrrebrædder. De slog lidt fra henne ved døren, hvor gulvet var sunket. Derfor havde far "klodset det op" med en bjælke nede i kælderen. Væggene var oprindeligt malet gule, og oppe langs loftet var der malet en blå frise. Skabelonen til denne lå også mange år i kælderen. Den smittede kolossalt af, hvis vi ramte den med en bold. Senere blev den malet brunrød, meget praktisk, når man skulle vurdere sin grad af solbrændthed.

Denne fornyelse af malingen skete efter at huset var frostsprængt, vist i 1929, og det gik sådan til: Nede i kælderen var den ene rude sommeren igennem erstattet af en ramme med trådvæv. Den vinter havde far glemt at skifte den ud med en glsrude, og der kom hård frost. En søndag kom han hjem og erklærede dramatisk: "Huset er sprængt i stumper og stykker". Vi blev jo forfærdede og ventede at se en samling murbrokker derude. Slet så slemt var det nu ikke, men der var en revne, så man kunne se fra stuen ind i soveværelset.

Møblementet. Ved den fjerneste væg stod en chaiselong oprindelig med brunt betræk på. Over chaiselongen hang et lidt højdeovalt ur, som far trak op. Gik det i stå, fjernede man

en lille klap i siden og puffede til pendulet med "preglen". Preglen var en ca. tyve centimeter lang nål. Jeg ved ikke, hvorfra den stammede, eller hvad den ellers kunne bruges til. Far blev temmelig utilfreds, da jeg en dag satte uret i gang med en blyant. Det var preglen, der skulle bruges. Til højre hang en reproduktion af Otto Bache: Et koppel heste uden for en kro, og til venstre en anden reproduktion, hvor en hest forspændt en vogn med en bondemand og en lille dreng lader et fæl die under ophold på vejen.

I karnappen stod et lille kurvebord og to kurvestole med blomstrede puder. Under vinduet ved trapperne stod "Puffen", en udtræksseng med et låg af sort voksdug. Her sov Poul og jeg i mange år. Låget blev stillet op ad væggen ved mosaikvinduet og kassen trukket ud, så den blev dobbelt så bred.

Eneste åbning mod vest var et højtsiddende mosaikvindue. Mor var altid ked af det og ville hellere have haft et rigtigt vindue, så der kunne komme vestensol ind i stuen.

Fra stuen trådte man via et hjørne af køkkenet ind i soveværelset. Her stod mors og fars senge og i mange år også Hannas under det gamle, larmende væg-vækkeur, som det var Hannas job at trække op hver aften. Den ene rude i et af de to vinduer var delt. Årsagen var, at Poul engang havde skudt en myg med sit luftgevær. Myggens skæbne er ukendt, men ruden røg, og af sparsommelighedshensyn nøjedes vi med en halv rude.

Vi går tilbage til køkkenet. Der var en egen stemning her en stille sommereftermiddag, når solen skinnede ind på køkkenbordet og fluerne summede.

Vasken var til venstre. Her vaskede familien sig om morgenen i det hvide vandfad. Ofte vækkedes vi om morgenen af fars energiske pumpen vand. Vandet hentedes jo op fra brønden med en vippepumpe (den samme kobledes til vandslangen ved havevandingen). På den modstående væg fandtes komfuret, først et stort monstrum, senere et mindre, der måtte sættes op på en zinkbeklædt træhylde. Skorstensrøret blev ofte meget varmt. Her tørrede jeg en overgang kirsebærblade, som jeg af og til røg i fars pipe.

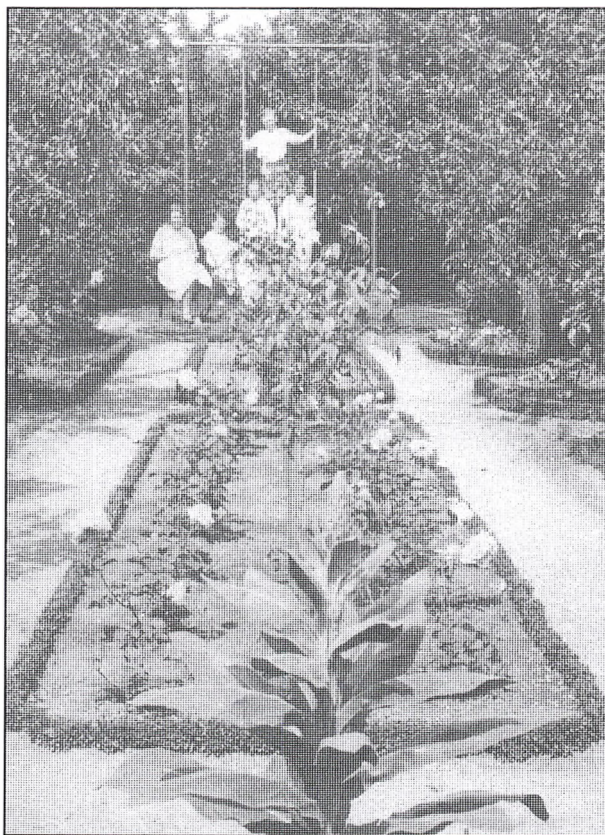
For enden af køkkenet var der en dør ind til spisekammeret. Herinde stod tallerkner og kopper og alt andet grej. Porcelænet stammede fra en auktion på Rosenholm, hvorfra mor og far også hjembragte noget legetøj, som grevens børn var blevet for store til. Desværre blev det meste solgt sammen med huset.

Stigen, der ikke altid var nede, førte op til loftet. Her havde far oprindelig holdt duer. I den sydlige ende lå et stort slidt stykke voksdug, og her tørrede far løg. I begge ender af loftet var der en vindues niche med to vinduer i brede rammer, så ruderne var ret små. Da vi blev for store til at sove nede, lavede far køjer, først til Poul og mig i den sydlige ende, senere til Hanna og Grethe i den nordlige. Jeg husker endnu far slide med tegningen og udregne, hvor mange "høvlede og pløjede" brædder han skulle bruge. Vi sov godt deroppe selv om sengene var hårde: brædder med en tangmadras over. På sommerdage kunne men ikke opholde sig deroppe ret længe. Når solen

Hele familien minus fotografen samlet på gyngestativet. Man får et godt indtryk af den velplejede have.

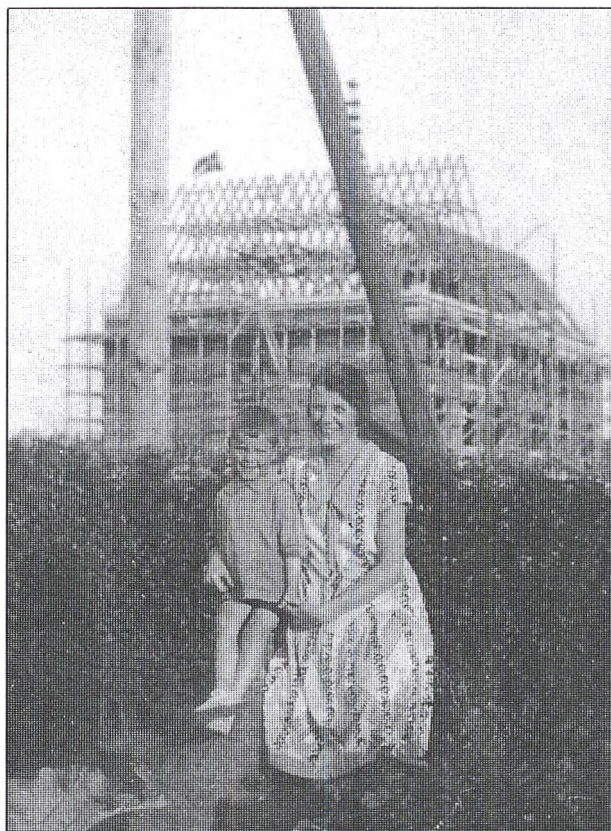
skinnede på taget, var rummet umådelig varmt.

Vi mangler kælderen. Den var normalt sikret dels med en almindelig dørlås, dels med en hængelås. Jeg vil gætte på, at den sidste blev sat i efter at der havde været indbrud i kælderen. Det var under krigen, og far opbevarede da for onkel Karl nogle dunke benzin i kælderen. Så vidt jeg husker, fandt man afbrændte tændstikker dernede, og det er jo ikke svært at tænke, hvad der ville være sket, hvis en af dunkene havde været utæt.

Lige inden for døren var der en defekt i gulvet, som et studsehul. Oprindelsen er uklar, men det var vores barometer: ved optræk til regn blev jorden i hullet og hullets omgivelser fugtige.

Øl og sodavand stod ved den fjerneste væg ved indgangen til den bageste kælder. Denne var der altid noget skummelt ved. Der lå gamle fugtige bjælker - jeg mener også at have set en salamander dernede - og her stod slibestenen, et tungt monstrum, som aldrig blev brugt, men var sjov at lege med.

Lige ved kældernedgangen var indgang til "Værktøjskælderen", hvor der stod et bord med diverse størrelser af søm og skruer, samt hammer og andet værktøj. Skorstenens bund var her, og far fortalte, at han engang fandt en af sine duer her, - en kobbergimpel, som han havde savnet nogle dage. Den var altså drattet ned i skorstenen og kradsede på væggen, så far kunne høre den og befri den.

Her var også indgangen til "Das", et almindeligt lokum. Når spanden skulle tømmes, sagde vi til far, at han skulle være natmand, og så forsvandt spandens indhold i et hul i jorden på vekslende steder i haven.

Det var de ydre rammer for vores ferieliv.

Vi flyttede gerne ud midt i maj, måske i slutningen. Når vi skulle flytte, var der et vældigt leben. Havemanden kom med en trækvogn, vi havde lånt af onkel Anton. Dees (kælenavn for Nielsen - havemanden) gjorde det, men mest husker jeg P.W. (Peter Westergaard - havemand efter Nielsen). Porten blev ryddet, stigen op til Junges lager flyttet, og vi begyndte at bære ned, undertiden hjulpet af andre af husets børn. Over trækvognens bund var der en slagt tremmebund, og det var meget vigtigt, at brødmaskinen blev sat ned i bunden, således at jernspidsen af den stak op igennem brædderne. Når småtingene var lagt i og tremmebunden ovenpå, voksede læsset med dyner og puder. Et tæppe blev lagt over, og ovenpå anbragtes det lille kurvebord med benene i vejret, og heri stod så de potteplanter, som skulle med på ferie.

Rosenvangskolen under opførelse, set fra hjørnet af "Bitten"s"have.

Nu lagde "flyttemanden" sig i "selen", et tov, der gik over skulderen, og så gik turen mod "Bitten": hen ad Odensegade og Ingerslevs Boulevard ud til "Landevejen", Skanderborg Landevej. Ud for Marselisborg Hospital stod en milepæl, og omtrent her holdt P.W. hvil og drak en bajer.

Det gik let ned ad landevejen, som forekom os ganske stejl. Jeg husker f.eks., at en dame engang spurgte mig - ved toppen af bakken - om jeg virkelig turde køre nedad den? Jeg husker nu mest turen op, og den kunne godt være drøj.

Der var sat nogle træpæle, som adskilte cykelsti fra kørebane, eller hestegaden, som det hed dengang. Men mon ikke det var buskene på hospitalets side, der indskrænkede cykelstien? I hvert fald måtte man køre i siksak for at holde sig på stien. Efter stærkt regnskyl kunne der være dybe furer i vejen.

Nå, turen gik så videre, forbi Magdalene-møllen og op ad Rosenvangsallé. Her mener jeg, at vi var mødt op for at skubbe på. Rosenvangsallé havde i øvrigt den ejendommelighed, at der var cykelsti i venstre side, når vi cyklede fra "Bitten" mod landevejen, uden at afgrænsningen mod vejen på nogen måde var markeret. Måske var vejen lidt hårdere, hvor cyklerne skulle køre.

Jeg husker tydeligt en tur til Magdalene-møllen. Hanna cyklede selv, bagefter kom far med Grethe på stangen, Poul på "flyv-pinden" og mig på skuldrene!

Endelig nåede vi frem og fik travlt med at

pakke ud, mor redte sengene, og snart legede og hujede vi ude i haven, mens flyttemanden blev beværtet med - forekommer det mig - flæsk og nyopgravede kartofler.

Ja, så gik sommeren. Lektier skulle der jo læses i begyndelsen, men så fik vi ferie og kunne lege dagen igennem. Far havde vist fjorten dages ferie, og når han begyndte den, klemte han som sædvanlig med cykelklokken og "sang": fe ri e - fe ri e. Og så skulle haven rigtig gøres fin...

Jens Erik Holm-Petersen, til højre, med broderen Poul.

Uddrag af artikel i Aarhus Amtstidende, januar 1942

1842 VIBY SOGN 1942

I Viby vajede Flagene i Gaar i Anledning af Sogneraadets Hundredsaarsdag, og Raadets Jubilæumsmøde afholdtes i et Væld af Blomsterhilsener fra mange af Byens store Virksomheder og Foreninger.

I det følgende gives et Indblik i den rivende Udvikling, der har forvandlet Viby fra stille Landsbyidyl til travlt Byliv.

Naboskabet til Aarhus

Man ser Aarhus virke i Kommunen paa mange Maader. Trambussernes Linie 4 løber Sognet igennem fra Skovdal over Rosenvang ad Balagervej til den yderste Grænse i Fredensvang, og Sporvognslinien gaar lige til Bygrænsen ved Kongsvang, og ad Aare vil man høre Sporvognsklemt inde midt i Viby.

Aarhus Kommune har opkøbt store Arealer i Viby Mose, hvor der anlægges Kolonihaver i stor Stil. I Øjeblikket er man i Færd med at bygge en Underføring under Banerne, hvorigennem al den afgravede Jord fra Skanderborgvejens vestlige Side skal køres ud i Mosen.

At A.G.F. har købt et stort Areal i Fredensvang til Træningsbaner og opført et Klubhus, tilføjes for en Fuldstændigheds Skyld.

Byplanerne for begge Kommuner beskæftiger sig med Gadetilslutninger. Jyllandsalleens

Tilslutning til Aarhus Gadenet, og Vibyspørgsmaal, ligesom Regnarsgades Tilslutning til Aarhus Gadenet og Viby tager i sin Vej- og Byplan Hensyn til, at den ydre Ringgade af Aarhus er projekteret lagt gennem Viby Kommune.

At Vibygenserne føler Samhørighed med Aarhus skyldes ogsaa den Omstændighed, at en meget stor Del af Befolkningen tjener deres Brød i Aarhus og at Foreningslivet, Forlystelseslivet og Afholdelse af større Møder o.l. foregaar i stor Udstrækning i Aarhus.

I de senere Aar har det nyrestaurerede og udvidede Hotel Viby med dets store, smukke Festsal og de mange hyggelige Selskabs- og Mødelokaler afhjulpet et stort Savn. At Hotellet kan løse Opgaven som Samlingssted for større Arrangementer, derom vidner, at man med lethed klarede Sogneraadets Jubilæumsfest.

Viby Kino er et andet Bevis paa, at man ikke behøver at gaa over Aaen for at hente Vand. Da Direktør Mehlsgaard for nogle Aar siden udvidede sit moderne Biografteater, spaaede man, at det vilde faa en kort Levetid, da alle gik til Aarhus, naar de vilde se Film. Men Udviklingen har vist noget andet. Biografen er meget søgt af Unge og Gamle, og Sognets aller-

ældste kender Viby Kino fra mange gratis Biografure, som Direktøren med rund Haand har indbudt til, naar han havde en god Film.

Naar en Vibyenser er ude at rejse

siger han i de fleste Tilfælde, at han er fra Aarhus, da han regner med, at Aarhus trods alt er bedst kendt, og at han virkelig føler sig som kommende fra Aarhus. Han er ogsaa stolt over Aarhus og glæder sig som nogen Aarhusianer over "vores" nye Raadhus, men glæder sig ogsaa over, at Viby inden alt for længe ogsaa faar et. Han er stolt over Universitetet og Svømmehallen og alt det meget, Aarhus har, og vær sikker paa, at en god Del af Kobberet i Raadhuskældereren stammer fra Viby.

Men derfor ønsker ikke alle Vibyensere at blive opslugt af lutter Kærlighed. For mange er det en kær Tanke, at Kommunen beholder sit Særpræg og sit eget Ansigt.

I Viby finder man i Dag

mange store, moderne Forretninger

af enhver Art. Vi nævner i Flæng Viby Farvehandel, hvis Indehaver J.P. Jensen, har formaaet at oparbejde en stor Forretning. Paa modsatte Hjørne findes en stor Herreekviperingsforretning, "Den blaa Butik", ved Guldberg Jensen, og længere henne finder man "Viby Isenkramforretning" ved Ejnar Thor. Disse tre Forretninger kan glæde sig over stor Søgning og er alle bygget op paa stor Flid og Taalmodighed.

Paa Kongevej træffer man Forretninger af enhver Art: Viby Broderimagasin ved Kaj Nielsen, Viby Manufakturhandel ved Frk. A. Andersen, Slagter M. Jørgensen, Slagtermester C. A. Nielsen og Købmændene V. Nørgaard og Henning Sørensen.

Midt paa Hovedgaden finde vi Viby Brugsforening, der hører med til Landets fem største. Den har haft Uddeler Brandt til Leder i hele dens ca. trediveaarige Bestaaen. Mange flere Forretninger kan nævnes, men lad dette være en Prøve.

Margrethe Dalgaard fotograferet i 1930 foran butikken Kongeve 24.

FOTO: VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING.

En Tur gennem Sognet

Viby har den Skæbne, som deles med de øvrige Forstæder, at man haster igennem dem. Den Vejfarende ad Hovedvej 10 faar kun et flygtigt Glimt af Viby, og hvad der foregaar, det rigtige Indtryk faar man først, naar man begiver sig ud i Kvarterer, som Sognet bestaar af.

Først Kongsvang, der tæller paa Knapperne Aarhus eller Viby - og her sejrer Aarhus som Regel, for Kongsvang ligger for nær Aarhus, til at den har stor Sandsynlighed for at skabe sit eget Ansigt. Ved Siden af ligger det nye Skovdalskvarter ved Zoologisk have med mange, nye, højmoderne Villaer, og dernæst det ældste Kvarter, Rosenvænget.

Som Nabo til Rosenvænget ligger Rosenvang. Her finder man den store, røde Kommuneskole, der blev opført i 1928.

Ind mod Marselisborgskovene paa Sognets højeste Punkt ligger Fredensvangkvarteret med Udsigt over Aarhusbugten, Aarhus og Aaalen. Grundene her er udstykkede fra Fredensgaard, og nu har Kommunen købt Gaarden med dens resterende Jorder og er i Færd med at sælge Grundene.

Sognets ældste Kvarterer er Viby Terp og Nordby. Her ser man gamle Huse og moderne Bebyggelse Side om Side. Nævner man dernæst Høskovkvarteret, har vi haft de vigtigste med og mangler kun Alderlyst, som lidt længere fremme faar en særlig Omtale, og saa Viby Mark.

Paa Viby Mark, nær Hovedvej 10, ligger Kvindeoptagelseshjemmet "Sichar", der er oprettet af Diakonissestiftelsen i 1898.

Gaar man fra "Sichar" hen til Hovedvej 10,

*Kongevej 29,
1937/38.*

Lærlingen til venstre er kommet i fint selskab ved grundstensnælggelsen til ejendommen med Den Blaa Butik.

I midten (høj herre uden hat) ejeren Guldberg Jensen.

FOTO:
VIBY LOKALHISTORISKE
SAMLING.

staar man paa Ravnsbjergbakken, hvor man har et storslaaende Panorama over hele Viby Sogn, hvor de mange Huse trapper sig op for at ende med Aarhus og dens mange smukke Taarne som Baggrund. Set herfra danner det alt sammen et sammenhængende Hele. Til højre rager F.D.B.s enorme Fabriksanlæg op, og foran dette grupperer sig det store Alderslyst-kvarter med Gaderne Monradsvej, Bernstorffsvej og Reventlowsvej som de største. Kvarteret illustrerer tydeligere end mange Ord, hvad Fabrikkerne betyder for Kommunen, da saa godt som alle de mange Villaer, Kvarteret bestaar af, er opført af Fabrikens Arbejdere og Funktionærere.

Lad os slutte denne Rundgang i Viby og ønske dens Beboere i Anledning af Sogneraadsjubilæet Held og Lykke for Fremtiden.

NOTER:

Aarhus Amtstidende, som artiklen er hentet fra, brugte fire sider på at beskrive Viby Sogn, og det er da ganske pænt, når avisen var på kun 16 sider.

Indholdet i avisen var også noget tyndt. Måske var det "agurketid" eller også var der censur. Året er 1942 og ikke med et eneste ord er nævnt besættelsen af Danmark og tyskerens tilstedeværelse. Derimod er krigshandlingerne i fjernøsten med japanernes store fremmarch omtalt flere steder, men ikke angrebet på Pearl Harbour i december 1941. Endvidere omtales et muligt mord på den franske udenrigsminister Paringaux.

Herhjemme var det tilsyneladende ret fre-

deligt, og blandt de mest alarmerende overskrifter i avisen var:

Ildløs hos Prins Viggo på Strandvejen.

Aarhusbagerne lukker een Dag om Ugen.

Sammenstød mellem Rutebil og Lastbil i Odder.

Alligevel Maksimalpriser på Fjerkræ?

Under rubrikken "Kvinden og Hjemmet" skriver H.N. under overskriften 'Et Hjertesuk':

"Jeg hører til en uheldig Årgang. Da jeg var Barn og ungt Menneske, var det Skik og Brug, at vi skulde rejse os og gøre Plads for de ældre. Det gjaldt overalt - altsaa ogsaa i Tog og Sporvogn - men nu ser jeg, at den gamle Skik praktisk talt er afskaffet. Smaa Mænd i 18-20 Års Alderen breder sig, mens ældre Kvinder og Børn maa staa. Da jeg var lille, blev vi enten taget paa Skødet eller fik Lov at staa, men Forældreglæden boltrer sig nu ved Synet af selv de mindste, når Pladserne i Tog og Sporvogn udfyldes af disse Smaastørrelser. Skal der skiftes Plads paa en Rejse - fra Jernbane til Færge eller omvendt - vælter et Bylt af yngre og unge frem som en Stormflod, og har een af dem naaet Maalet, smides Hat, Tørklæde, Handsker eller Mapper på 3-4 gode Pladser, som Maalmanden nøje vogter over. Vi er altsaa naaet til et Vendepunkt, hvor de unge og Børnene skal have Plads forud for os ældre."

Ovenstående læserbrev er som nævnt skrevet i 1942. Det er jo længe siden, og i 2001 er forholdene da heldigvis blevet helt, helt anderledes, ik'?

H.B.

■

En kirke bliver til

Viby kirke har i løbet af 1900-tallet fået to "børn", nemlig Fredenskirken, der fejrede 40-års jubilæum sidste år, og Ravnsbjergkirken, som blev indviet den 31. oktober 1976 - altså for 25 år siden.

Det var kun få år efter Fredenskirken indvielse, at sognerådet og menighedsrådet i Viby gik i gang med at planlægge den næste deling af Viby sogn. Det var den vestlige del af sognet, der nu skulle skilles fra, men menighedsrådet mente, at forbindelsen mellem de nye kvarterer i Rosenhøj og Grøfthøj var så dårlig, at man ville blive nødt til at oprette to små nye sogne. Dette ville sognerådet dog ikke gå med til.

Området

Sognerådet besluttede at skænke en grund til kirken på 9.200 kvadratmeter ved Grøfthøj, og det var planen, at kirken skulle indgå i et center med butik- og kontorbygning, børneinstitutioner og tankstation. Planerne om en tankstation blev dog opgivet, tildels efter beboerprotester.

For at sikre, at bygningerne i centeret ville harmonere med hinanden, holdtes et møde mellem de enkelte bygherrer, Århus kommune

og Boligministeriet, hvor man enedes om en overenskomst angående bl.a. murstensfarve, bygningshøjder og visse arkitektoniske enkelt-heder.

Skitse til en kirke

Samtidig hermed arbejdede menighedsrådet med kirkens udseende. Man afslog at holde en arkitektkonkurrence, da man fandt, at den ville være både for dyr og for tidskrævende.

I stedet for ønskede menighedsrådet at finde en lokal arkitekt, hvis tidligere projekter man syntes om, og som man kunne have tæt kontakt til i planlægnings- og byggefasen. Valget faldt på arkitekt C.F. Møller, der var kendt fra Aarhus Universitet og Møllevangskirken.

Arbejdet med skitser til den nye kirke gik nu i gang, og allerede i de første skitser havde kirken i det ydre nogenlunde det nuværende udseende, mens mange detaljer blev drøftet og ændret undervejs.

Sommeren 1971 var tegningerne klar til indsendelse til godkendelse i Kirkeministeriet. Prisen for kirken var beregnet til 5,7 mill. kr.

Efter ca. et års ventetid kom Kirkeministeriets svar: Planerne var for ambitiøse. Udgif-

terne skulle skæres ned med ca. 1 mill. kr., og den planlagte kælder og ekstra mødelokaler i konfirmandfløjen skulle udgå. Desuden ønskede Kirkeministeriet en ikke uvæsentlig formindskelse af selve kirkehuset.

Arkitekten må dog have haft denne situation i baghovedet ved planlægningen af kirken, for allerede en måneds tid senere kunne et reduceret projekt indsendes til godkendelse. Prisen var nu beregnet til 4,1 mill. kr.

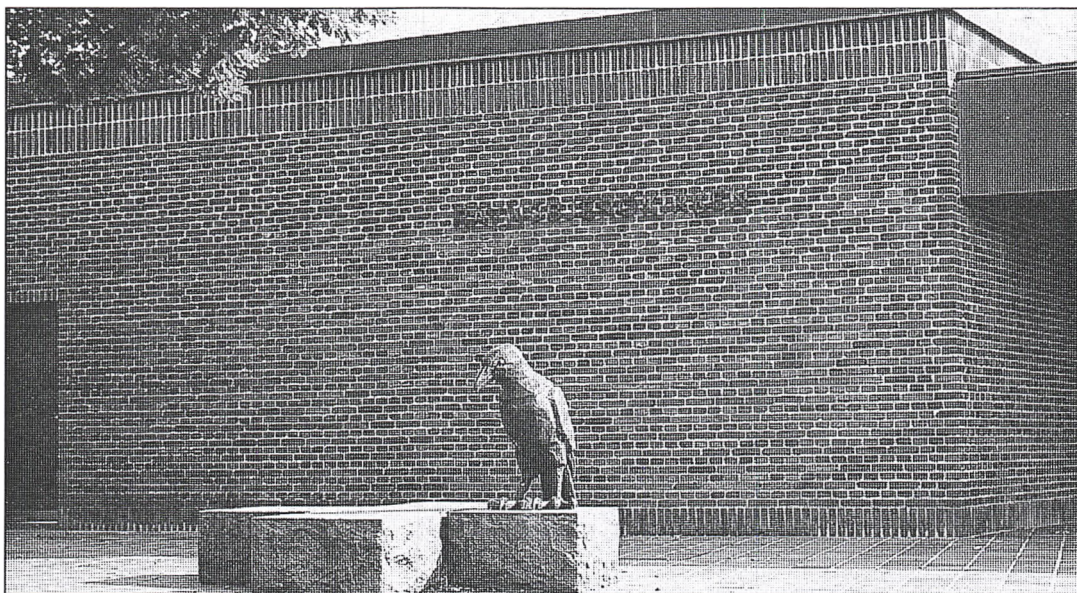
Kirkeministeriets endelige godkendelse af projektet forelå i marts 1973, hvorefter detaljprojekteringen kunne gå i gang. Samtidig gik menighedsrådet i gang med at vælge klokker og orgel.

Byggeriet

Da de kirkelige myndigheder havde vist sig velvillige og havde fundet plads i budgetterne

til byggeriet, uden at kirkeskatten skulle forhøjes, var man nu klar til at sætte byggeriet i gang, men økonomi- og budgetminister Per Hækkerup indførte i august 1973 et byggestop, der betød, at nye offentligt støttede byggerier først måtte igangsættes efter 1. oktober 1974.

I april 1975 var alle forhindringer overstået, og udgravningerne blev påbegyndt. Her ventede dog en overraskelse, idet man på grunden fandt en lille tørvemose, der først skulle fyldes op. Byggeriet gik ellers planmæssigt, og i september 1975 kunne grundstenene - tre munkesten fra Viby kirke - nedlægges. Hærværksmænd forsøgte allerede natten efter at hugge blykapslen med dokumentet ud, men det lykkedes dem kun at komme nogle få centimeter ind i de solide sten.

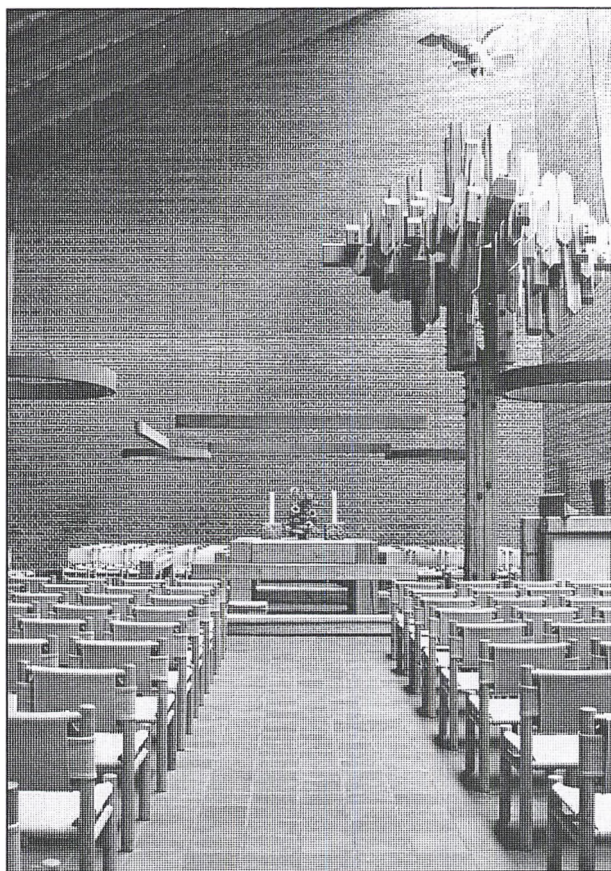
FOTOS:
BENTE KLERCÆ
RASMUSSEN.

Kirkens navn

Navnet Ravnsbjergkirken blev fundet ved en konkurrence, hvorved der indkom ikke mindre end 110 forskellige forslag. Blandt de øvrige kan nævnes: Fælleskirken, Bøgeskovkirken, Samfundets kirke, De 10 buds kirke, Rosenkirken, Folkets oprejselses kirke, Solskinskirken, Prins Knuds kirke og Den glade kirke.

Store Ravnsbjerg er en af Vibys gamle gårde, der i begyndelsen af 1800-tallet blev flyttet

fra landsbyen ud til den nuværende Ringvej Syd, hvor den endnu ligger. Navnet menes at stamme fra nogle ravnekolonier, der har holdt til i gårdens træer.

Kirkens udseende

Grøftthøjparken er et markant område med sine 10-etagers betonhuse, men alligevel er kirken synlig på lang afstand, som den ligger øverst på sin bakkeskråning. Den står som en teglstensskulptur i betonmassen. At det er en kirke fremgår af det dybe indsnit omkring klokketårnet og det runde vindues dybe lysning. Klokketårnet er af støjmæssige grunde fuldstændig fritstående i forhold til kirkebygningen.

Kirken er indvendig præget af vældige dimensioner: Det store runde vindue, den store skulptur "Livets træ" og de store lamper. Kirkerummet og mødesalen er adskilt ved en foldedør, således at de ved særlige lejligheder kan benyttes som en helhed.

Kirkerummets udsmykning er udført af kunstneren Erik Heide. Kirkerummet domineres af korsskulpturen "Livets træ", der af kunstneren også er kaldt "Den omvendte by". Fuglen der svæver over korset er en due.

Ravnen uden for kirken er af støbejern. Den er også udført af Erik Heide, der henviser til tre forhold: Stednavnet Ravnsbjerg, Odins to ravnens møde med kristendommen, og Biblens fortælling om Noah, der sendte raven ud, men den blev ude ved Satan. Raven repræsenterer det onde, men er klog.

Indvielse af kirken

Endelig i efteråret 1976 var kirken færdigbyg-

get. Sognegrænsen til Viby sogn var fastlagt langs bebyggelsen ved Dødeå-engen, Vårkjærvej, Skanderborgvej og (den kommende) Ravnsbjergvej. Derved blev indbyggerantallet i de to sogne omtrent lige store - nemlig knap 8000.

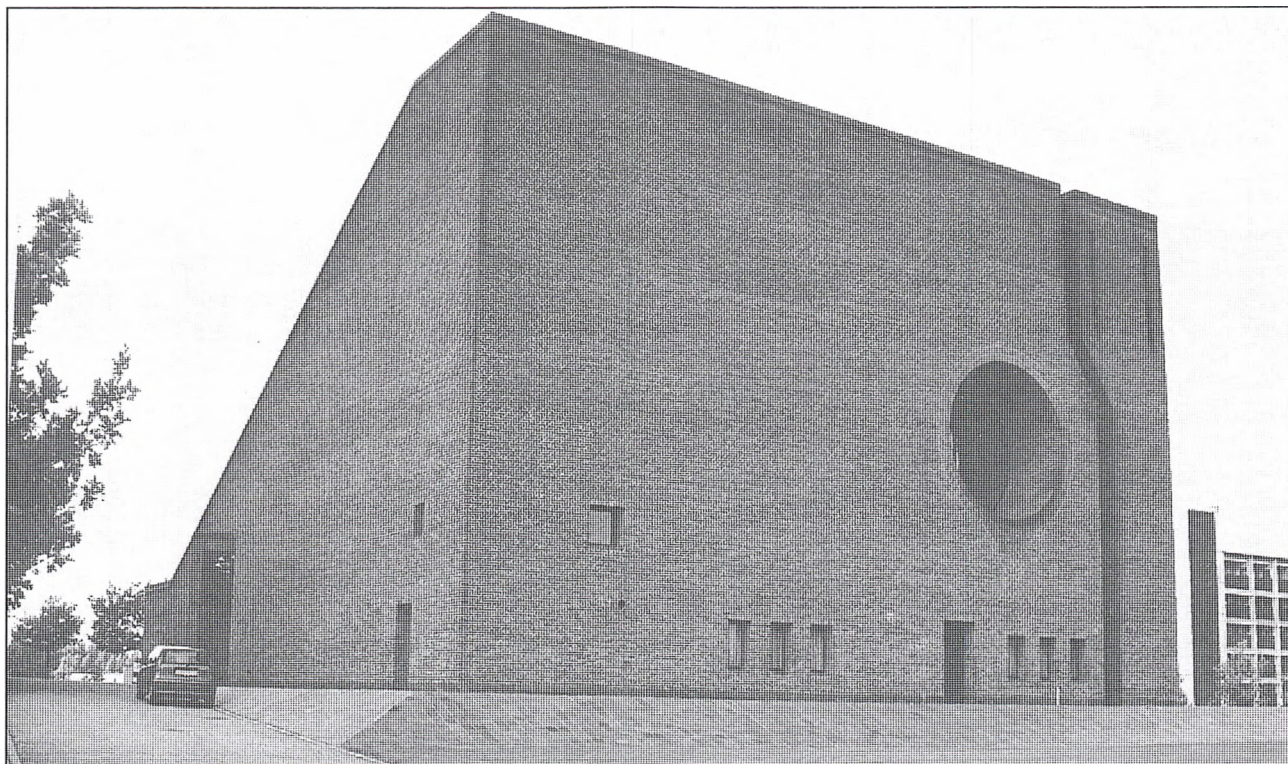
I september blev det første menighedsråd med 13 medlemmer valgt, og søndag den 31. oktober blev kirken indviet.

Det blev en festlig dag, hvor kirken var fyldt til sidste plads af 400 medlemmer af den nye menighed, og myndighederne var repræsenteret ved biskop Henning Høirup, stiftsamtmænd Niels Møllmann, borgmester Orla Hylle-

sted og tidl. sognerådsformand i Viby Arne Petersen. ■

KILDER:

Åge Agger: Et sogn - tre sogne. Østjysk Hjemstavn 1981.
Nyere Danske Kirker. 100 kirker. 1890-1990. Red. Margit og Erik Norman Svendsen. 1990.

Interview:

Bagerens Inge

Bageriet på Kongevej 25 i Viby eksisterer ikke mere. Sammen med en række andre kendte vibyforretninger blev de ofret til fordel for Vibys nye "look" ved ekspropriationerne i 1967.

I nedenstående interview fra oktober 2001 med Lillian Enemærke og Harry Bjørnbak fortalte den 75-årige datter af bagermester L. H. Olesen, Inger Hansen, om bageriet, om sin opvækst og om tilværelsen som ung i Viby i trediverne:

Min far var ikke indfødt vibygenser, men stammede fra Horsens, hvor han blev udlært som bager, og her traf han også sin senere kone.

Efter nogle år ville de åbenbart prøve noget nyt og flyttede til storbyen Århus, hvor min far fik arbejde hos bagermester Holle i Vester-gade. Det velrenommerede bageri, der lå bag en beskeden facade over for Frue Kirke, eksisterer heller ikke mere, men min far arbejdede dér i 11 år som mestersvend.

En dag kom det ham for øre, at der var et bageri i Viby til leje. Han kendte sandsynligvis ikke noget særligt til Viby - havde sikkert kun kørt igennem byen til eller fra Horsens - og han har nok heller aldrig set den lille bagerbutik på Kongevej.

Han kontaktede ejeren, og da denne oplyste, at den ansatte, erfarne bagersvend gerne ville fortsætte under den nye lejer, slog min far til.

20. oktober 1926 overtog mine forældre bageriet, og familien flyttede ind i huset på hovedstrøget i Viby. Jeg var otte måneder, og mine to brødre henholdsvis fem og syv år, og nu begyndte en travl hverdag for alle. Min far og svenden klarede bagningen, og min mor langede de færdige produkter over disken hver dag fra kl. 6 morgen til 10 aften.

Udover at arbejde i bageriet kørte min far også sine faste landture i oplandet i sin bil (det var en stor, firkantet én med udvendigt trinbrædt, vistnok en Ford) og turene gik til bl.a. Tranbjerg og Mårslet.

Der blev arbejdet hårdt, men det gav også lidt efter lidt resultat, og efterhånden nåede medarbejderstaben op på to bagersvende, to bagerjomfruer plus adskillige lærlinge. Bl.a. er den senere så kendte "Kinobager" udlært hos mine forældre.

Min far plejede at fortælle, at da han startede i Viby, var de to bagere, og da han sluttede, var de seks. Blandt de seks kan nævnes: Kinobageren, Bager Jensen på Monradsvej, Bager

Taustrup (senere bager Søndergaard), Kamstrup og Mandrup Madsen.

Jeg er født i 1926, og på det tidspunkt var Viby stadig landsbyagtig med den chausséstenbelagte landevej som det dominerende element.

Et stort skridt væk fra landsbymiljøet var, da man først i trediveerne udskiftede chausséstenene med beton.

Jeg var lige begyndt at gå i skole, og kunne på min færd til og fra skole følge nøje med i, hvordan man først lagde beton i den ene side

af vejen og derefter tildækkede de store med asfalt adskilte flader med måtter. Når betonen efter nogen tid var tør, blev proceduren gentaget på den anden halvdel af vejen.

Betonbelægningen betød en mærkbar reduktion af trafikstøjen. Især hjalp det på støjen fra de kæmpestore (syntes vi dengang) lastbiler fra Aarhus Oliemølle, der jo nærmest kørte i fast rutefart til FDB's fabrikker.

Skanderborgvej ca. 1910. Det var denne bagerforretning min far overtog i 1926.

FOTO: VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING.

I trediverne var en piges barndom og opvækst lagt i ret så faste rammer - det var min også:

Jeg startede med at gå på danseskole i Viby Forsamlingshus (Hotel Viby). Her lærte vi de danse, som man skulle kunne dengang, bl.a. vals, "Lotte gik...", "Ritch-Ratch", "Den toppede Høne", Skomagerdans o.s.v.

Danselæreren var århusianer, han hed Peter Bjerregaard, og hans medarbejder, musiker Lønskov, sad ved klaveret.

Interessen blandt de unge mennesker i Viby for at gå til dans svandt efterhånden hen, og

til sidst var vi ikke nok til, at det kunne løbe rundt.

Vi, der trofast holdt ud, fik så tilbudt at fortsætte undervisningen til halv pris på Bjerregaards danseskole i Mørksgade i Århus. Vi fik penge af vore forældre til bussen, vistnok 15 øre, men når vi skulle hjem efter danseundervisningen, kunne det hænde, at vi faldt for storbyens fristelser og slikkede buspengene

Kongevej i 1930'erne. Bageriet, Kongevej 25, er hus nr. to fra venstre.

FOTO: VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING.

op, og så måtte vi jo gå den lange vej helt ud til Viby.

Min skolegang foregik i Viby Skole, og jeg blev konfirmeret af pastor Granild i Viby Kirke på palmesøndag den 17. marts 1940. Før konfirmationen havde vi gået "til præst" hos samme pastor, som jeg vil beskrive som værende "spøjs"...

Konfirmationsfesten var traditionel med stort familiopbud. Jeg fik ingen gave af mine forældre, kun festen, og denne var lidt usædvanlig for tiden: vi fik nemlig vin til maden. Det fik man normalt ikke dengang hos almindelige mennesker (at vinen blev leveret af min fars leverandører, og at han vist fik procenter, skal da lige nævnes for fuldstændighedens skyld).

"Blå mandag" var også dengang en dag, man så frem til. Vi fejrede den ved at tage til Århus, som man jo også gør nutildags. Dengang var der bare ingen frygt for banditter, som ville røve vore penge, og vi startede med at tage på Seest's Konditori (nuværende Lofts Bageri) på Banegårdspladsen.

Efter at have drukket flere kopper kakao og foretaget en præsentationsstrøgtur iført vores fine andendagstøj, endte vi i Folketeatret, hvor vi så en film, der hed "Elefanter glemmer aldrig" - hvad den handlede om, kan jeg ikke huske..!

Som 15-årig fik jeg min debut på de skrå brædder. Det skete i en revy i idrætsforeningen. Debut er måske ikke helt korrekt, for jeg havde også været meget aktiv i skolens festar-

Baggården til Kongevej 25 fotograferet i november 1962.

FOTO: VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING.

rangementer. I idrætsforeningens revy sang jeg en vise, der har fulgt mig lige siden. Den hed "Der er lagt på silden..." og var oprindeligt sunget af den berømte københavnske revystjerne Carl Fischer.

Under krigen gik det hele på lavt blus, og min far måtte afskedige det meste af sit personale. Det var vanskeligt at skaffe råmateriale, men det lykkedes da nogenlunde, og min far havde faktisk så svært ved at overkomme det hele, at han sendte bud efter min bror Erling, der var rejst til København, hvor han blev udlært som bager.

Erling kom hjem med friske ideer, udvidede forretningen og drev den selvstændigt i 12 år frem til ekspropriationen i 1967. Han var blevet lovet lokaler i det nye center, men turde ikke starte igen som selvstændig, I stedet sluttede han sin arbejdsliv som chauffør for et medicinalfirma.

Jeg blev gift i 1944, lige fyldt 18 år. Både min bror og jeg blev gift på en onsdag, da det var den eneste dag, hvor min far havde tid, fordi der ikke var landture disse dage.

Mit første barn fødte jeg på Fødselsstiftelsen i Århus. Det var i maj 1944, og de fleste af mine jævnaldrende mindes dette år med gru. Den 4. juli indtraf jo den store ammunitionsulykke på havnen. Men da jeg lå på Fødselsstiftelsen i maj, var der også nogle store eksplosioner. Min seng var placeret ved vinduet på en 6-mands'stue, og her hyggede jeg mig med min nyfødte pige.

Et ophold på Fødselsstiftelsen dengang var

lagt i meget faste rammer, og der var stramme regler for, hvad man måtte lave i dagene efter en fødsel.

Da eksplosionerne begyndte, lød luftalarmerne, og personalet kom styrtende. Ifølge reglementet skulle alle i beskyttelsesrum i kælderen, men da jeg efter selvsamme reglement ikke måtte forlade min seng, ville de tage min nyfødte fra mig og tage hende med i kælderen. Jeg protesterede selvfølgelig kraftigt og bekendtgjorde, at hvis vi skulle dø, skulle vi i hvert fald dø sammen. Mine protester må have gjort indtryk, for vi enedes om som et kompromis at flytte min seng fra vinduet og hen til væggen i den store stue.

Nu bagefter kan man godt tage det lidt humoristisk, men dengang var der jo ingen, der anede, hvad der foregik, og eksplosionerne forårsagede da også mange ulykker, både materielt og menneskeligt.

Min mand og jeg havde fået en lille lejlighed på Rosenvangsallé, men med familieførelsen måtte vi flytte, og det blev så til to små karlekamre oven over mine forældres bageri. Det var meget primitivt, for der var hverken gas eller vand, så det hele var ret besværligt. Vi søgte i flere år efter en bedre lejlighed, og via forskellige andre lejemaal endte vi på Østerallé i Viby, hvor jeg fødte mit fjerde og sidste barn som 24-årig.

En dag i 1987 ringede min svigerinde og fortalte, at hun havde set en annonce i avisen, hvor man søgte pensionister til at optræde i revysammenhænge. Hun mente, det lige var noget for mig, og da jeg var af samme mening, reflekterede jeg straks på annoncen, og på den

måde blev jeg medlem af "De glade Optimister".

Det har jeg aldrig fortrudt. Vi har det dejligt sammen og tager jævnligt rundt og optræder på plejehjem og ældrecentre med sketches, monologer, sange o.l., og hvert år i april måned har vi vores største arrangement, nemlig revyen på vores faste tilholdssted i Klostergade i Aarhus.

Min fortid som "bagerbarn" i Viby bliver jeg tit mindet om, ikke kun ved arrangementerne i Lokalthistorisk Forening, hvor jeg møder mange gamle venner, men også fornylig, da jeg var hos læge i Århus. I mine papirer kunne han se, at jeg var fra Viby - det var han også, og han fortalte, at han fra sin barndom kunne huske nogle pragtfulde chokoladesnegle, som hans mor købte hos bagermester Olesen på Kongevej. Da jeg fortalte, at det var min far, kom snakken rigtig i gang, og jeg kan kun beklage, hvis tiden i venteværelset den dag blev lidt længere end den plejede.

Mine forældre fik gennem Håndværkerforeningen en 2-værelses lejlighed på Fredensvej. Her døde min far i 1965 og min mor 1974. De havde haft et hårdt og arbejdsomt liv med både sorger og glæder.

Når jeg nu ser tilbage, kan det godt undre mig, at min far kunne overkomme så meget og så oven i købet få tid til at gå til sang to gange om ugen. Han var medlem af Viby Mandskor og Bagermestrenes Sangkor i Århus. Begge steder nåede han at blive æresmedlem.

Min nuværende adresse er på Bøgeskovparken ikke langt fra Grøfthøjparken og Ravnsbjergkirken. Her har jeg en dejlig, men lille lejlighed, og vil jeg en tur til Viby, kan jeg i løbet af få minutter komme ind og trods de enorme forandringer visse steder stadig fornemme det Viby, som jeg i denne artikel har haft fornøjelsen at skildre. ■

ANNONCE FRA 1952

Ogsaa De vil blive forbauset over den legende Lethed hvormed den nye elegante B & O SHAVER klarer Barberingen. - Uden Vand, Sæbe og Spejl opnaar De den tætte og rene Barbering som De aldrig har turdet drømme om.

Pris: Kr. **125,-**
(Sælges ogsaa paa Rate)

... kig ind! - vi demonstrerer den gerne

VIBY RADIO

Kongevej 19 . Telefon Viby 633

Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening 2000/2001

Det var med nogen spænding, at vi - efter i 10 år havde kaldt vores årlige publikation et "årsskrift" - døbte skriftet om til slet og ret "Vibybogen", men det viste sig at være en god idé. Årbogen blev revet væk, hvilket nok ikke mindst skyldtes, at Vibybogen i anmeldelsen i Århus Stiftstidende blev kaldt årets mandelgave. Efterspørgslen var så stor, at årbogen var udsolgt allerede et stykke tid før jul, og efter at have undersøgt muligheden for genoptryk, og at dette viste sig økonomisk overkommeligt, blev et optryk sat i værk efter jul. Det er næsten lige så slemt at have trykt for få end for mange. Det er også en af grundene til, at vi er så glade for vores mange medlemmer.

Vi ved altid, hvor mange årbøger, vi skal have trykt til dem.

Årbogen blev udleveret på et velbesøgt arrangement med ca. 80 deltagere den 23. november 2000. En veloplagt borgmester Flemming Knudsen fortalte, som han også har gjort andre steder, om sin barndom i Viby og om sin vej til borgmesterposten. Det fremgik tydeligt af foredraget, at Flemming Knudsen vidste, at han var på hjemmebane, og der blev lagt mere vægt på Viby end sædvanligt.

Også ca. 80 deltagere var mødt op til foreningens generalforsamling den 14. marts. Efter en rolig generalforsamling viste Carl Bendixen "Billeder fra arkivet" set med en Fredensvangsbeboers øjne. Fremvisningen sluttede med billeder af den gamle Kongevej, og da var der så meget "medsnak" fra forsamlingen, at Carl Bendixens kommentarer næsten blev overflødige.

Årets første byvandring var på Ravnsbjerg

*Frode Kristiansen
fortæller om
margarineuheldet.*

den 31. maj. Ikke mindre end 75 var mødt op for at høre mælkedrengen Kell Degn og købmandsbuddet Preben Kirstejn fortælle. Kell Degns forældre havde et mejeriudsalg på Bernstorffsvej 15, og det var således førstnævnte, der lagde for bistået af sidstnævnte. Senere blev rollerne byttet om, og der var også et indslag med Frode Kristiansen, som fortalte om margarineuheldet på FDB. Vejret havde i starten af vandringen været behageligt, men det trak mere og mere op for at ende med et gevaldigt regnvejr. Det var simpelt hen et skybrud uden lige. Byvandringen måtte derfor stoppes, men Preben Kirstejn lovede at fortsætte sin del en anden gang, hvilket betød, at der blev ikke mindre end to byvandring i eftersommeren.

Den første af disse to byvandring blev afholdt i Rosenvang den 23. august. Der var forinden blevet smidt en seddel om byvandringen ind hos beboerne på vejene H. C. Ørsteds Vej og Niels Bohrs Vej, hvor byvandringen skulle foregå, og det betød, at de to vejes beboere strømmede til. Ikke mindre end 88 deltagere + børn var med. Fortællere på byvandringen var brødrene Knud og Folmer Juul, Poul Erik Bomholdt samt undertegnede. Byvandringen var til dels en gentagelse af en byvandring afholdt i 1992 med de samme fortællere, idet Poul Erik Bomholdt dog ikke var med i 1992, men når den blev afholdt igen, skyldes det som fortalt i en artikel her i Vibybogen, at det netop i år er 100 år siden, at udstykningen fandt sted.

Preben Kirstejns lovede byvandring fandt sted ugedagen efter, den 30. august. Lidt færre end ved første byvandring nemlig 62 var mødt op, og denne gang blev der ikke problemer med vejret. Det var en ganske dejlig sommeraften, og Preben Kirstejn fortalte så spændende, at det næsten var mørkt, inden byvandringen stoppede.

Også i år blev der afholdt billedudstilling på Rosenvangskolen i forbindelse med dens sensommermarked, der i år var i weekenden 29.-30. september. Det er blevet en mangeårig tradition, og i år var emnet som adviseret sidste år naturligvis Rosenvang. Der var stor interesse med mange besøgende begge dage. For anden gang blev udstillingen afholdt i en ny, separat bygning (i de såkaldte fælleslokaler) med udstilling af gamle skolebilleder i lokalet ved siden af, hvilket er en ganske udmærket kombination. *Tove Glud Rasmussen*

Beretning fra Viby lokalhistoriske Samling 2000/2001

Når disse linier læses, har den længe ventede flytning af Viby lokalhistoriske Samling fundet sted. Flytningen har været på tale i mindst fire år, og det var oprindeligt meningen, at vi skulle have et lokale på Viby Biblioteks udlånsstue, men da det kom til stykket, havde Biblioteket selv brug for dette lokale, så vi blev henvist til et lokale i Bibliotekets kælder. Dette bytte er vi ikke ked af, da lokalet er større og mere regulært.

Meningen var, at vi skulle flytte lige efter sommerferien, men da der - inden vi kunne få det nye lokale - skulle bygges en del om i Bibliotekets kælder, stod det hurtigt klart, at vi først ville få rådighed over det nye lokale i september. For at få arbejdsro til flytningen besluttede vi derfor at holde Samlingen lukket i september og oktober.

Selve flytningen er gået meget fint: Sidste lørdag i september var vores nye kompakt-reoler (rulle-reoler) sat op, og ved hjælp fra Viby lokalhistoriske Forenings bestyrelse blev alle vores arkivkasser, ringbind og tidsskrifter nu flyttet over i det nye lokale. Herefter blev alle vore bøger, billeder m.m. pakket i flyttekasser, hvorefter Bibliotekets pedel flyttede både dem og vore møbler. Alle tingene er nu sat på deres nye plads, og vi er klar til at åbne for besøgende i november.

Ligesom sidste år har arbejdet i Samlingen i høj grad været præget af, at vi vidste, at flyt-

ningen stod for døren. Vi har derfor også i år valgt, at vi ikke ville sætte større projekter i gang (f.eks. udstillinger, indsamlinger m.m.), men vi har koncentreret os om at få ryddet op i det materiale, som allerede er i Samlingen for derved at lette selve flytningen.

Samlingen 2000 i tal:

Åbningstider: 2 timer om ugen.

Antal besøg: 47.

Registrerede afleveringer: 28.

Herved indkom bl.a. 6 arkivalier og 117 billeder.

Bente Klercke Rasmussen

Viby lokalhistoriske Samling, Viby Bibliotek,
Skanderborgvej 170, 8260 Viby J.

Tlf. 86 14 25 66.

Åben: Mandage kl. 15.30-17.30 (juli lukket).

Hjemmeside:

<http://www.lokalhistorieiaarhus.dk/viby>

Indholdsfortegnelse over tidligere årgange:

1990

- Thøger Rasmussen:* Lidt om Viby-forhold omkring 1906.
- Bent Keblovski:* Byggeforeningen "Fremtiden".
- Bent Keblovski:* Spredte træk fra Gl. Kongsvang.
- Ejlif Salomonsen:* Om familien Borchmann og gartnerierne på Lillevej.

1991

- Hanne Marie Rud:* Om kvindeegen og min oldemors erindringer.
- Jens Juul:* 50 år som beboer i Rosenvang.
- Knud Juul:* Erindringer fra min drengetid i Rosenvang.
- Bjarne Merlitt:* Fra hjulspor til villavej - om Vegavej.
- Ejlif Salomonsen:* Viby Telefoncentral og dens første abonnenter.
- Bodil Elling:* Litteratur om Viby.

1992

- Tove Glud Rasmussen:* Lærerinde Anna Sørensen.
- Jens Juul:* Man kan stadig finde bindingsværkshuse på Enghavevej.
- Kathrine Jensen:* Kathrine Jensen fortæller om sit liv i Viby.
- Ejlif Salomonsen:* En bondeslægt i Viby.
- Vagner Nielsen:* Kirkevej i 1920'erne.
- Bodil Elling:* Litteratur om Viby (Lars Bjørnbak og kirken).

1993

- Aage Bruun Jespersen:* "Billeder" fra min barndom i Viby.
- Tove Glud Rasmussen:* Historien om et billede.
- Jens Juul:* Hvornår bliver vi gamle?
- Carl Bendixen:* Saga om et hus i "Fælleseje".

- Jytte Kristensen:* Et havehus på Junovej.
- Ejlif Salomonsen:* Flagallé på Kongevej.

1994

- Bernadette Keblovski:* Erindringer fra Kongsvang.
- Tove Glud Rasmussen:* Sichar i Viby - Nordens første kvindehjem.
- Vagner Nielsen:* Barndomserindringer fra Viby.
- Bente K. Rasmussen:* 4000 læs sten.
- Valdemar Petersen:* Et kapitel otte hus.
- Tove Glud Rasmussen:* Gartner M. Jensen, Skovdal.

1995

- Erik Hall:* Besættelsestidens Viby.
- Bjarne Merlitt:* En husvags erindringer.
- Richard Høeg:* Alex og Richard - harmonikavirtuoser.
- Henning Poulsen:* Handelsliv på Kongevej.
- Tove Glud Rasmussen:* Viby Centret 25 år.
- Christian Jensen:* Landsbyen, der forsvandt.
- Jens Juul/*
- Tove Glud Rasmussen:* Viby Kommune.
- Fra Viby Ugeavis:* Det sidste sognerådsmøde.
- Lillian Enemærke/*
- Per Yde Rasmussen:* Loft, en gammel Vibyslægt.

1996

- Hanne Skærbæk:* Min barndom på Stenkildegaard.
- Bjarne Merlitt:* Statsbos boligblokke på Neptunvej.
- Tove Glud Rasmussen:* "Den røde skole".
- Aksel Loft:* Viby feriekolonien tilblivelse.
- Jens Juul:* Hotel Viby gennem 60 år.
- Else Hørlyck:* Pigeliv i 30'erne og 40'erne.
- Ejlif Salomonsen:* Træk af Viby Folkebiblioteks historie.
- Bente K. Rasmussen:* Viby Sogns lånebogssamling.

1997

- H. Chr. Johansen:* Chokoladedreng i Kinografen.
Tove Glud Rasmussen
m. fl.: I skole i Viby og Rosenvang i 30'erne.
Hans Skov,
Moesgård Museum: Nordby - en nedlagt kirkegård fra tidlig middelalder.
Tove Glud Rasmussen: Det talte man om i 1930'erne: Indlemmelse i Århus.
Kai Knudsen: Hvor blev brandsprøjten af?
Tove Glud Rasmussen: Edisonsvej - en gammel villavej.
N.Granild/H.Bjørnb.: Livsfangen på Vidtskue.
Billedserie: FDB i Viby.

1998

- Karl Bock:* En tur på Nordbyvej i 1928.
Ejner Madsen: En arbejdsplads i Kongsvang.
Fra arkivet: Nyt butikshus i "Stenkildeparken".
Ejgil Clausen: Fra mælkedreng til togfører.
Fra arkivet: Politiet spøger.
Tove Glud Rasmussen: Byvandring i Rosenvang og Kongsvang i 1927.
Line Sørensen: FDB's hør-eventyr i Viby.
Bodil Elling: Nybyggerliv i Præstevangen.
Bente K. Rasmussen: Musikpræsten i Viby - Jacob Steenberg.

1999

- Birgit Øskov:* Hørvarefabrikanten på Marselisborg.
Jørgen Bang Clausen: Bombenatten i Viby 3. august 1941.
Tove Glud Rasmussen: Den røde låge 100 år.
Bent Keblovszki: Branden på rammefabrikken.
Bjarne Merlitt: Min barndoms Fredensvang.
Tove Glud Rasmussen: Weekendhytten Dakbjerg 50 år.

2000

- Knud Skøtt Knudsen:* Viby Lommetørklædefabrik og drengear i Viby.

- Tove Glud Rasmussen:* Jazz Club Korovi
Verner Dalsgaard: Viby set gennem en fristil fra 1940'erne.
Preben Kierstejn: Drukneulykker i 1925 har præget generationer.
Ole Linå Jørgensen: Jernbanerne i Viby.

